

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

2008
оной
сентябриин
25
Четверг

№ 111
(21654)
Намарай
дунда
сагаагшан
тахья
харын
26
гарагай
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

«Сибирийн зүбшэл» гэнэн зүблөөн

АША ТУНАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

«Сибирийн зүбшэл» гэнэн регион хоорондын эблэлэй хэмжээн соо зүблөөндэ хабаадахаа Сибирийн болон Алас Дурнын ветеринарийн управленинүүдэй хүтэлбэрлэгшэд Бураадта ерэбэ. Монголой түлөөлэгшэдые гүрэнэй ахамад инспекторэй орлогшо Дорж Сүрэн хүтэлбэрилөө.

Култушнын хууринда энэ хэмжээн эмхидхэгдэе. Шубуунай хамшаг, африкын гахайн хамшаг

гэхэ мэтын олон тоото найнаар шэнжэлэгдээгүй үбшэнүүд зүблөөнэй үедэ хэлэгдэе. Гадна ветеринаритай хабаатай хуули ёһонууд, салин үгэлгын шэнэ гурим тухай мүн баһа хөөрэлдөөн болоо. Мэргэжэлтэй хабаатай асуудалнууднаа гадна Сибирийн федеральна тойрогто хүдөө ажахын хүгжэлтэ тухай зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Энэ зүблөөндэ үндэр тушаалтай айлшад байба. Хэд бэ гэхэдэ, РФ-гэй Хүдөө ажахын министерствын

ветеринарийн болон мал ажахын Департаментын директор И.К. Рождественский, РФ-гэй ветеринарийн болон фитосанитарна хиналтын талаар федеральна албанай хүтэлбэрлэгшын орлогшо Н.А. Власов, «Сибирийн зүбшэл» гэнэн регион хоорондын эблэлэй гүйсэдхэхы хорооной түрүүлэгшын орлогшо В.А. Алтухов (Новосибирск), Сибирийн болон Алас Дурнын тусгаар ветеринарийн институтай директор, профессор А.С. Донченко,

профессор П.К. Аракелян мүн баһа хабаадаа.

Томско можын ветеринарийн управлениин дарга В.В. Табакаевагай тэмдэглэхээр, Сибирийн регионууд ветеринарийн ажал хэрэгтэ тусгаар нэгэ онол арга хэрэглэе.

Хүдөө нютагуудай халан хандарбал, Сибириэтэ хэн үлэхэб? гэжэ «Сибирийн зүбшэл» регион хоорондын эблэлэй гүйсэдхэхы хорооной түрүүлэгшын орлогшо В.А. Алтухов тэмдэглэе.

«Нуралсал» гэнэн үндэһэн түлэб хүдөө нютагуудта тон хэрэгтэй. «Комбайн болон тракторнуудта хэниие нуулгахаяа мэдэнгүйбди. Мүнөө дээрээ хүдөөдэ ажаллаха мэргэжэлтэд дуталдана», - гээд элидхэлшэд тэмдэглэбэ. Үйлэдбэрийн үндэр хэмжээн дээрэ байһан регионууд бюджетдээ мүнгэ абаха болоно.

Новосибирск хотодо агро-

технопарк байгуулагдажа байнхай. Таряалангууд дээрэ түрүү оһонон түхээрлэгшүүдые хэрэглэхэ тухай семинар үнгэргэхэ даабари регионуудай министрнүүдтэ болон управлениин дарганарта А.В.Квашнин табинхай.

Омск хотодо ноябрь һарада хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй семинар үнгэрхэ юм.

Монголой мэргэжэлтэд һанамжаараа хубаалдаба. Тэдэнэй хэлэхээр, хилэ дээрэхи ветеринарийн хиналта тухай асуудал шиидхэхэ хэрэгтэй. Бураадта болон Монголд мал үсхэбэрлэгшэ адлирхуу. 2007 ондо 1300 тонно мяха Бураад руу эльгээгээ, харин байгша ондо мүнөө дээрээ 1600 тонно мяха эльгээһэн байна.

Даржана
ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.
Авторай фото.

РОССИН ПРЕЗИДЕНТДЭ АМАРШАЛГА

Дмитрий Медведевые түрэнэн үдэрөөр амаршалһан сахилгаан бэшэг Вячеслав Наговицын эльгээбэ.

«В.В.Путинай эхилһэн һайн хубилалтануудые та Президенттын тушаалда үргэлжэлүүлһээр байнат. Экономикын үндэр туйлалтануудай болон социальна хүгжэлтын ашаар ерээдүй руу бата бэхээр гэтэдэг болообди. Уласхоорондын хэмжээн дээрэ гүрэнэймнай нэрэ хүндэтэй болоо.

Россин Федерациин хубилалтанууд манай республикадашые хабаатай. Бүхы арга боломжонуудаа элсүүлэн, республикын ажабайдал һайжаруулхые оролдохобди», - гээд, бэшэг дотор хэлэгдэнэ.

Элүүр энхые, аза жаргал, амгалан байдал Дмитрий Медведевтэ Бурададай Президент хүсэбэ.

МОСКВАДА АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР...

Сентябриин 18-да Россин ниислэл хотодо Вячеслав Наговицын албанай хэдэн уулзалга үнгэргэһэн байна.

Сибирийн нүүрһэнэй компаниин

ТОБШО НОНИН

генеральна директор Владимир Рашевскитай, Россин Элүүрые хамгаалгын болон социальна хүгжэлтын министр Татьяна Голиковатай уулзажа хөөрэлдөө.

Сентябриин 19-дэ Россин Федерациин Правительствын Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Игорь Шуваловтой Бурададай Президент уулзаһан байна. Сентябриин 20-до Вячеслав Наговицын Бураад ороноо бусаа.

БУРЯДАЙ РОССИН БҮРИДЭЛДЭ ОРОНОО

350 жэлэй ойн баярта зориулагдаһан хэмжээнүүдэй Эмхидхэлэй хороониие хүтэлбэрлэхөөр Россин Федерациин Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, финансын министр Алексей Кудрин зүбшөөлөө үгэбэ.

Энээн тухай Бурададай Президентдэ РФ-гэй Президенттын дэргэдэ Бураад Республикын бүрин эрхэтэ түлөөлэгшэ Сергей Лысцев мэдээсэбэ.

Эмхидхэлэй хорооной бүридэлдэ оруулха дурадхалтайгаар Бурададай Президент финансын министртэ сен-

тябриин эхиндэ хандаһан байгаа гээд хануулая.

ЭЭЛЖЭЭТЭ УРИЛДААН БУРЯАДА

«Кросс наций» гэнэн урилдаан Улаан-Үдэдэ сентябриин 21-дэ дахинаа эмхидхэгдэбэ. Иимэ урилдаан Россида дүрбэдэхие зарлагдаа.

Хоёрдохи удаагаа Бураад Республика энэ хэмжээндэ оролсобо. Тоогүй олон хабаадагыадые уридаг урилдаанай хэмжээн Камчаткаһаа Балтика хүрэнэ.

Кросс нээлгын ёһололдо Бурададай Президент хабаадаа. Кабанскын, Яруунын, Мухар-Шэбэрэй, Хяагтын аймагуудай түлөөлэгшэд энэ урилдаанда оролсоо.

НАНАЖААЛ ЗОНОЙ ПАЙНДЭР

Байгша оной сентябриин 1-дэ Нанажаал зоной уласхоорондын үдэр тэмдэглэхэ тухай Бурададай Президент баталба.

Уласхоорондын үдэртэ зориулагдаһан бэлэдхэлэй хүдэлмэринүүд эхилэнхэй. Нанажаал зоние элүүржүүлгын талаар

горитойхон ажал хэгдэхээр хүлээгдэнэ. Гадна янза бүрийн соёлой хэмжээнүүд, уулзалганууд үнгэргэгдэхэ.

ТОМСК ХОТОДО ДАХИНАА ФОРУМДО

2008 оной октябриин 10-һаа 12 хүртэтер Инвестиционно форум Томск хотодо үнгэрхэнэ. Энэ хэмжээндэ Бурададай Президент түрүүтэй Правительствын гэшүүд хабаадахаар уриданхай.

Форумой үедэ Бураад Республика болон Томскын можо хоорондоо холбоотойгоор ажаллаа ябуулхынь тулада тусхай хэлсээн баталагдаха.

ОЙН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД ПАЙНДЭРЛЭБЭ

Ойн ажахын хүдэлмэрилэгшэд мэргэжэлтэ һайндэрөө сентябриин гурбадахи воскреснидэ тэмдэглэбэ.

Пайндэрэй хэмжээн соо эрхим ажахынууд шагнагдаһан байна. Кондинскын, Улаан-Удын, Хорин ойн ажахынууд түрүү зэргэдэ байһанаа гэршэлээ.

Бураад Республикын Правительствын хэблэлэй албанай материалнуудаар С.ЭРДЫНЕЕВА бэлдэбэ.

БИЗНЕС БА ЭРДЭМ ПУРАЛСАЛАЙ ХАРИЛСАХА ТУХАЙ КОНФЕРЕНЦИ

«Үнгэрхэн зуун жэлэй далаад оной ПТУ-нуудыг хэргэхэ бэшэ, харин хуралсалдаа инновационно проектнуудыг нэбтэрүүлжэ, мүнөө сагай эрилтэнүүдтэ таараха мэргэжэлтэнүүдыг бэлдэхэ ёһотойбди. Тиигээд эндэ бизнес ба СУЗ-ууд, лицейнүүд суг харилсажа, ажаллаа ябуулха ёһотой», - гэжэ Буриад Республикын хуралсалай болон эрдэмэй министрэй орлогшо Валерий Васильевич Сергеев «Взаимодействие бизнеса и профессионального образования. Формирование кадрового потенциала республики» гэхэн конференци дээрэ хэлбэ.

Тус хэмжээ ябуулга Буриадай багшанарай колледжын актов зал соо үнгэрхэн байна. Эндэ республикын бүхы СУЗ-уудай, лицейнүүдэй директорнүүд, багшанар хотын захиргаанай предприятинуудай түлөөлэгшэнүүдтэй уулзажа, тусхай асуудалнуудаар хөөрлөө үнгэргөө.

Конференциин ажалда Буриад Республикын хуралсалай болон эрдэмэй министрэй уялга дүүргэгшэ А.В.Дамдинов, Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо Ц.Б.Батуев, Торгов-промышленна палатын президент В.К.Кукшинов, «Бурятзолото» гэхэн предприятиин директорэй орлогшо Б.П.Дондунов хабаадалсаба. Үшөө тиихэдэ, ОАО «Бурятгаз», «Байкальская лесная компания», «МРСК Сибирь-Бурятэнерго», ОАО «Улан-Удэнский авиационный завод» гэхэн предприятинуудай түлөөлэгшэд эрээ.

Мүнөө манай республикада 27 лицейнүүд бии. Эндэ 14 мянган оюутад эрдэм мэлэсэтэй болоно, мянгаад багшанар хүдэлнэ. 29 колледж ба техникумүүд 27 специальностьнуудаар мэргэжэлтэдыг

бэлдэнэ.

Барилгын бизнестэй, хүдөө ажахын, ашагта малтамануудыг нөөсэлэлгын, модо отололгын предприятинуудтай яжа харилсаха, туризмын, түмэр харгын мэргэжэлтэнэй хуралсалай шанар дээшлүүлхэ тухай конференциин юэн секцинууд соо хэлсэгдээ.

Жэйшээлхэдэ, 39-дэхи ПУ-гай директор Игорь Иванович Жарков Баунтын аймагай ашагта малтамалнуудай нөөсэлгын предприятинуудта мэргэжэлтэ бэлдэлгэ тухай доклад соогоо хэлээ. «Бурятэнерго», «Улан-Удэнский», «Бурятгаз» гэхэн предприятинуудай түлөөлэгшэдэй хэлэхээр, ажаллаа мэргэжэлтэй хүнүүд тус предприятинуудта дуталдана.

Байгша оной март нарада Буриад Республикын Правительствын тогтоол гараа. Энээнэй ёһоор лицей, СУЗ-уудыг дүүргэгшэд гурбан жэл предприятинуудта ажаллаха ёһотой. Эдэнэр хоорондоо хэлсээ баталжа, предприятинууд залуу мэргэжэлтэдыг ажалда абанад.

Үшөө тиихэдэ, конференци дээрэ лицей, колледжнуудыг ниилүүлхэ гэжэ ханамжа хэлсэгдээ. Жэйшээлбэл, Кабанскын аймагта Каменскын лицей, Каменскын училищи, индустриальна техникумэй филиал ниилэжэ, нэгэ колледж болоо.

Конференциин түгэхэдэ түрүү багшанарта хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаба. Хэмжээ ябуулга Буриад Республикын Пуралсалай болон эрдэмэй талаар министерство, СУЗ-уудай директорнүүдэй совет эмхидхээ.

АВТОРАЙ ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: конференциин үедэ; багшанарай колледжын багша И.Г.Отческийдэ хүндэлэлэй грамота барина.

Буриадай багшанарай колледжын гуманитарна ном хударнуудай кафедра хаяхана доодо классуудай баг-

БАГШАНАРАЙ СЕМИНАР

шанарта «Психолого-педагогическое сопровождение обучения младших школьников чтению и письму по технологии А.М.Кушнира» гэхэн республиканска семинар үнгэргөө.

Тус семинарта Баргажанай, Зэдын, Яруунын, Хэжэнгын, Түнхэнэй, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Тарбагатайн, Хориин, бусад аймагуудай болон Улаан-Удын багшанар хабаадалсахан байна. Эдэнэр эндэ хургуулин

доодо классуудай хурагшадые бэшэлгэдэ, уншалгада мэдээжэ методист А.М.Кушнирай хургалгын шэнэ технологи зүбшэн хэлсэхэн байна. Республикын түрүү багшанарай хэлэхээр, Кушнирай технологи ондоо методиконуудтай зэргэсүүлхэдэ, ехэ журамтай, үхиүүдтэ ойлгосотой байна. Энэ технологёор 2007-2008 онуудта Захаамнай аймагай хургуулинуудай багшанар хэшээлнүүдэ үнгэргэхэн юм. Туссеминарта эдэнэртүрүүшынгээ

туршалгануудыг хэлбэ.

Буриадай багшанарай колледжын, Буриадай гүрэнэй университетэй багшанар эндэ психологи, педагогикоор, үхиүүдыг уншалгада, бэшэлгэдэ хургалгын методиконуудаар хонирхолтой лекцинуудыг уншаа. Семинарай хүлшын үдэртэ түхэрэн шэрээ үнгэргэжэ, мэдээжэ методист А.М.Кушниртай уулзалга эмхидхэхэ гэжэ хэлсэбэд.

Авторын зураг дээрэ: семинарай үедэ.

ЭДИР СПОРТСМЕНҮҮДЭЭР БАЯН ПУРГУУЛИ

Үнгэрхэн амаралтын үдэрнүүдтэ филармонийн актов зал соо Буриад Республикын Олимпийн халаанай училищиин презентаци болобо. Тус хургуули 2006 ондо байгуулагдажа, мүнөө эндэ 250 эдир спортсменүүд хурана.

Пайдэрээр хургуулин оюутадые, багшанарыг амаршалхаяа Спортын болон физическэ культурын талаар республиканска хорооной түрүүлэгшэ В.Бумбошкин, Залуушуулай политикын талаар хорооной толгойлогшо Б.Ангуоров гэгшэд эрээ.

Эдир спортсменүүдыг бэлдэдэг иимэ хургуули аяар 50-яад онуудта байгуулха гэжэ хэлсэгдэхэн байна. Харин училищи хаяхан нээгдэжэ, эндэ бүхэ барилдаагаар, хур харбалгаар, таэквондоогоор, бокс, дзюдо, самбо гэхэ мэтээр спортсменүүдыг бэлдэнэ.

В.Бумбошкиной хэлэхээр, Олимпийн наадануудта хабаадалсадаг спортсменүүдэй 80 процентнь иимэ хургуулинуудыг дүүргэгшэд болоно. Манай республикын Олимпийн халаанай училищи дүүргэгшэд эрээдүйдэ Олимпийн наадануудта хабаадал-

саха гэжэ найдагдана.

Энэ хоёр жэл соо хургуулин тренернүүд, багшанар 13 спортын мастернуудыг, 56 кандидатуудыг бэлдээ. Эдэнэй тоодо - хур харбалгаар Европын чемпион, Россин чемпионатта шанда хүртэгшэ Майя Банзаракаева, таэквондоогоор Европын болон Россин чемпионатта дийлэгшэ Юлия Адушнаева. Юля хадаа Россин командада орожо, мүнөө Ташкент хотодо Бүхэдэлхэйн мурьсөөндэ хабаадажа байна. Эхэнэрнүүдэй дунда барилдаагаар Ирина Ологонова Европын чемпионатта гурбадахи хуури эзлээ хэн. Энэ хургуулида Россин чемпионатта 16 чемпионууд болон шанда хүртэгшэд хурадаг. Тэдэнэй тоодо Евгений Аксаментов, Владимир Сыденов, Зорикто Шубин, Саяна Бодеева гэгшэд ороно.

Училищиин оюутадай амжалта олондо мэдээжэ. «Ази түбин үхибүүд-2008» гэхэн уласхоорондын фестивалда Анастасия Боднюк мүнгэн медальда хүртэхэн юм. Тиин Нина Гребенщикова Улаан-Баатарта болоһон дзюдоогоор уласхоорондын мурьсөөндэ илажа гарахан байна. Училищи бэрхэ эдир таэквондистнуудаар

баян. Аюр Мангутов, Лопсон Халтанов, Саяна Бодеева Улаан-Удэдэ болоһон «Байгалай Кубок» гэхэн уласхоорондын турнирта илахан байна.

«Би мүнөө хаяхана Анапа хотодо боксоор Россин мурьсөөндэ хабаадаб. Энэ мурьсөөндэ гурбадахи хуури эзлэжэ, Россин залуушуулай командада ороһон байна», - гэжэ Олимпийн халаанай училищиин дүрбэдэхэ курсын оюутан Ринат Асадулин хэлэнэ. Үшөө тиихэдэ Ринат Чебоксара хотодо болоһон уласхоорондын турнирта гурбадахи хуури эзлэхэн юм. Эдир спортсмен Түнхэнэй аймагай Жэмхэг нутагһаа гарбалтай. Тэрэнэй түрүүшын тренер Григорий Жамсоевич Ангаев Россин чемпионатта шангай хуури эзлэгшыг хүмүүжүүлхэн байна. Мүнөө Ринадай тренер - Доржо Нимаевич Шаргакшанов.

Олимпийн халаанай училищиин найр нааданда мэдээжэ артистнар Бадма-Ханда Аюшеева, Чингис Раднаев, Яруунын залуушуулай «Соведүүдэй талмай» гэхэн КВН-эй команда сугларгшадые амаршалан баясуулаа.

Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд.

Руководитель лаборатории, профессор С.Ж. БАЛДАНОВ

В 2003 г. группой учеников профессора С.Ж. Балданова было инициировано создание при кафедре бурятской литературы НГИ БГУ научной школы, которая впоследствии стала известной далеко за пределами нашей республики как лаборатория по исследованию проблем трансконтинентальных этнокультурных коммуникаций.

Руководитель лаборатории Балданов Саян Жимбесвич – ветеран военного тыла, ведущий ученый-литературовед, доктор филологических наук, профессор по кафедре русско-бурятской филологии, заведующий кафедрой бурятской литературы БГУ. Является заслуженным деятелем науки Республики Бурятия и Российской Федерации, отличником просвещения СССР, академиком Международной Академии Северного Форума, действительным членом Петровской академии наук и искусств, членом союзов писателей и журналистов России, членом диссертационного совета Д 003.027.02 при ИМБТ СО РАН, председателем диссертационного совета Д 212.022.04 при БГУ. Плодотворная научная, научно-педагогическая и общественная деятельность проф. С.Ж. Балданова получила достойное признание. За свои заслуги он награжден многими медалями, почетными знаками, дипломами, грамотами, в числе которых как символ высокой чести и достоинства особое место занимает медаль «За заслуги перед бурятским народом», учрежденная МОД ВАРК от имени всего нашего народа.

Лаборатория проф. С.Ж. Балданова за годы своей работы стала настоящей кузницей кадров, своеобразной визитной карточкой кафедры бурятской литерату-

«Баяртуевские чтения - 1»
**«ВЫПОЛНЕНО ЛАБОРАТОРИЕЙ» –
 МАРКА ДОВЕРИЯ И КАЧЕСТВА РАБОТЫ**
 (научной лаборатории профессора С.Ж. Балданова 5 лет)

ры, одним из самых заметных научных «брендов» Национально-гуманитарного института. Она подготовила, открыла дорогу в науку целой плеяде молодых исследователей, в том числе О.Ю. Барановой (2004 г.), Е.Т. Чамзырына (2004 г.), Ц.Б. Бадмацыреновой (2005 г.), Ю.Ж. Чойнжуровой (2005 г.), Л.Ц. Халхаровой (2007 г.), О.Ю. Шобоевой (2007 г.), Т.Х. Очур (2008 г.). Вслед за ними на защиту своих диссертационных исследований выходят уже новая и не менее достойная смена кандидатов наук – это А.А. Воронина, С.Ц. Жамбалова-Сангажпова, М.А. Кужугет, О.Г. Санжитова, Д.Ю. Тыхеева, Т.Б. Хубрикова, Б.Б. Шойнжонов и т.д. В настоящее время в аспирантуре БГУ по специальности 10.01.02 – литература народов РФ и 10.01.09 – фольклористика обучаются 5 аспирантов, являются соискателями и докторантами проф. С.Ж. Балданова еще 7 человек.

Члены коллектива научной лаборатории сегодня принимают свое деятельное участие во всех крупных научных проектах, в редакционных коллегиях самых разных изданий, в организационных комитетах научных мероприятий, в ученых (научно-технических) советах, в том числе в качестве ведущих организаций, рецензентов, экспертов и официальных оппонентов в работе диссертационных советов.

Лаборатория в данное время имеет прочные партнерские отношения, научные и научно-информационные связи со многими академическими научными учреждениями, классическими высшими учебными заведениями России, Китая и Монголии. В своей деятельности она снискала высокое доверие ведущих литературоведческих и фольклористических школ, в том числе Института алтаистики им. С.С. Суразакова (г. Горно-Алтайск), ИГИ АН РС (Я) (г. Якутск), ИМБТ СО РАН (г. Улан-Удэ), ТИГИ (г. Кызыл), ХакНИИЯЛИ (г. Абакан) и др. научных учреждений, БГУ (г. Улан-Удэ), ГАГУ (г. Горно-Алтайск), ЗабГГПУ им. Н.Г. Чернышевского (г. Чита), ИГУ (г. Иркутск),

ИГПУ (г. Иркутск), КГПУ им. В.П. Астафьева (г. Красноярск), ТывГУ (г. Кызыл), ХГУ им. Н.Ф. Катанова (г. Абакан), ЯГУ им. М.К. Аммосова (г. Якутск) и др. классических университетов.

Основными направлениями научных исследований лаборатории являются «Сибирь – единое фольклорно-литературное полиэтничное пространство» и «Устное и письменное словесные искусства бурят как часть общей культуры монголоязычных народов». По данным направлениям лабораторией permanently разрабатываются долгосрочные грантовые проекты, проводятся научные, научно-практические конференции, семинары, круглые столы, издаются индивидуальные и коллективные авторские монографии, сборники научных трудов, электронные ресурсы. К числу наиболее заметных креативных пилотных проектов лаборатории относятся следующие тематические мероприятия с публикациями соответствующих материалов: «Бурятский фольклор и литература: история, теория и методология изучения» (2003 г.), «Литературное образование в национальных образовательных структурах» (2004 г.), «Сибирь – единое фольклорно-литературное полиэтничное пространство – 1» (2005 г.), «Сибирь – единое фольклорно-литературное полиэтничное пространство – 2» (2006 г.), «Бурятская литература в условиях современного социокультурного контекста» (2006 г.), «Сакральный мир тункинской долины» (2007 г.) и т.д. Не менее интересными и значимыми в деятельности лаборатории стали разработка и реализация грантовых проектов БГУ «Бурятские родословные: генезис и эволюция», РГНФ «Генеалогический фольклор бурят России, Китая и Монголии: региональные традиции», научно-исследовательской программы Минобрнауки РФ «Исследование этно-экоэстетических ценностей бурятской национальной культуры».

Последние аналитические и мониторинговые данные свидетельствуют о том, что результаты на-

учных разработок коллектива все активнее используются фольклористами и литературоведами Сибири, привлекаются в научно-исследовательской работе крупных академических научных учреждений и классических университетов, применяются в учебно-воспитательном процессе средних общеобразовательных и средних специальных учебных заведений, в разработке спецкурсов по истории, теории и поэтике фольклора, литературы народов РФ, в создании нового поколения вузовского и школьного учебно-методического комплекса.

Лаборатория сегодня обладает сильным корпоративным духом, живет полной и, действительно, интересной научной жизнью. Перед ней стоят новые задачи, новые научные, фольклорные и литературные координаты, факты и явления, новый набор, что немаловажно, молодых перспективных аспирантов, соискателей с настоящими исследовательскими амбициями, желаниями и способностями. К числу наиболее приоритетных задач следует отнести следующие ключевые моменты.

● Разработка этнофилологии как принципиально новой научно-практической области современной филологической культуры, поиск и постановка актуальных проблем этнолитературоведения как новых научных парадигм, формулировка актуальности, перспективности и приоритетности их решения.

● Научное обоснование предложений об обновлении и расширении объектов, предметов, процессов и технологий традиционных фольклористических и литературоведческих исследований.

● Введение принципиально новых научных категорий и понятий, развивающих общее представление как о мифологии, фольклоре и литературе народов Сибири, так и о региональной фольклористической и литературоведческой науке, практике.

● Научная оценка исторического развития и современного состояния мифологии, фольклора и литературы монголоязычных народов мира, академических

Координатор лаборатории, доцент Б.Б. БАДМАЕВ

публикаций и исследований, раскрытие новых закономерностей динамики их изменения в связи с общественной ситуацией и культурой XXI века.

● Выработка новой общеторетической и методологической основы исследования традиционной устной и письменной словесности тюрко- и монголоязычных народов, апробация, оценка и прогнозирование экспериментальных авторских методов этнофилологического исследования.

● Формирование банка новых научных идей путем целенаправленной организации и проведения разного уровня научных мероприятий, аналитика и мониторинг новых исследовательских направлений и решений, обмен положительным опытом, результатами.

● Выход на новый уровень научных связей, научно-информационных форм сотрудничества и партнерства, совместная поддержка и продвижение региональных фольклористических и литературоведческих проектов и программ, создание квинтэссенции единой виртуальной научной макро-школы-лаборатории Забайкальского края, Иркутской области, республик Алтай, Бурятия, Тыва, Хакасия, Саха (Якутия).

Лаборатория сегодня в условиях многополярности научного мира постепенно становится креативной школой самой высокой пробы. «Выполнено лабораторией» – это целенаправленно продвигаемый и уже многими узнаваемый «label» для пр-поддержки инициативных исследовательских проектов, знак, удостоверяющий их качество, марка, которой нужно доверять и под которой стоит подписываться.

Булат БАДМАЕВ, доцент БГУ.

«Жэгүүртэ хүлэгэй» суурьян зэдэлхэн зандаа

«Жэгүүртэ хүлэг» гэхэн литературна нэгдэлэй эмхидхэгдэхээр хоёр жэл үнгэршэбэ. Хоёр жэлэй хугасаа соо тус нэгдэлэй хээн ажал бага бэшэ гээд хэлэхээр. 2005 ондо «Жэгүүртэ хүлэг» гэхэн уран зохёолой нэгдэлэй-хидэй суглуулбари гаргажа үрдихэн байна. Нэгдэлэй эмхидхэгшэд жэл бүхэндэ уран зохёолой мурьсөө үнгэргэжэ, эндэ шалгархан зонис зунай сагта Байгалай эрьедэ суглуулаад, тэдэндэ уран бэлигтэй зохёолшодой сэгнэшгүй үнэтэй сэнтэй зүбшөөл заабаринуудыс, хэшээлнүүдыс үнгэргэдэг юм. Энэ хэмжээ ябуулга заншалта боложо байнхай.

Энэ хэмжээ ябуулгын түрүүшын халаанай эдэбхитэд сооһоо, манай уншагшад, Дарима Дулмаева, Зоригма Баяндаева, Серафима Дмитриева, Зоригма

Замбаловае нанана ёһотойт. Эдэ оюутад «Жэгүүртэ хүлэгэйнгөө» нэрыень дээрэ үргэжэ ябаа. Жэшээлхэдэ, Дарима Дулмаева «Алтаргана-2006», «Алтаргана-2008» гэхэн фестивальнуудай лауреат, шүлэгүүдэйнгээ суглуулбаритай, холыс дабшаһан поэт. Үе-үе болоод лэ «Буряад үнэнэйнгөө» хуудаһанууд дээрэ

шүлэгүүдээ толилуулжа байдаг Зоригма Баяндаева шүлэгүүдэйнгээ аялгыс ханхинуулаар.

«Жэгүүртэ хүлэгэймнай» шэнэ халаан 2006 ондо Сурхайга нуурай эрьедэ сугларһан. Байрма Борохитова, Лариса Гыргенова, Елена Бадмаева, Наталья Цыремпилова, Туяна Цырендашева, Эрдэм Цыренжапов эндэ шү-

лэгүүдээрэ хубаалдажа, талаан бэлигээ хурсадуулаа.

Энэ литературна нэгдэлэймнай ажаябуулгада гансашье Үндэһэтэнэй-гуманитарна институтдай оюутад бэшэ, харин ондоо факультэдүүдэй, университетүүдэй оюутад хабаададаг. Жэшээлхэдэ, БГУ-гай физико-техническэ факультэдэй Майя Цыренова,

Владимир Матвеев, БГСХА-гай Байрма Лодонова.

2008 оной хабар «Жэгүүртэ хүлэгэй» гэшүүд Буряад Республикын залуу бэшэгшэдэй XVII конференцидэ эдэбхитэй хабаадаа. Буряадайнгаа элитэ уран зохёолшодой үндэр сэгнэлтэдэ хүртгэһэн залуу бэшэгшэднай гуурһаяа алдангүй, уянгата шүлэгүүдээ зэдэлүүлхээр юм. Энэ зундаа Эрхүүдэ үнгэргэгдэхэн «Алтаргана» гэхэн бүгэдэ буряадуудай уласхоорондын фестивалиин буряад поэзиин мурьсөөндэ манай оюутад эрхим хайнаар хабаадажа, Эрдэм Цыренжапов 1-дэхи нуури эзэлхэн байна. Энэл мурьсөөндэ Байрма Борохитова тусхай дипломдо хүртэжэ, «Жэгүүртэ хүлэгэймнай» амжалтануудта үшөө ехэ нэмэри болоо гээд тэмдэглэнбди.

Байрма БОРОХИТОВА, «Жэгүүртэ хүлэг» нэгдэлэй түрүүлэгшэ.

Прибайкалийн аймагаар аяншалга

НЮТАГ ДЭЭРЭЭ АЖАЛ ХЭХЭН ЗАЛУУШУУЛ ХҮНДЭТЭЙЛ

Буряад ороноймнай хүдөөгэй аймагууд хүсэрхэн байдалда хэр зэргэ оробошье, хүдөө ажахын саашанхи хүгжэлтэд түшгэлэн, ажабайдалаа үргэлжлүүлхэн зандаа. Пуралсалаа дээшлүүлхэ, хайн мэргэжэлтэй болохо, ажабайдалаа найжаруулха эрхэтэйгээр мүнөөнэй залуушуул түрэл нютагһаа олоороо гаража ошодог ёһо гуримтай болонхой. Иимэ шэглэлтэй залуу үетэниие нютаг дээрнэ үлээхэ, түрэл нютагһаа гаража ошоһон залуу мэргэжэлтэдые урижа асарха зорилготойгоор «Прибайкалийн аймаг» гэхэн муниципальна байгуулгын залуушуулай хэрэгүүдэй талаар таһагые даагша Сергей Брыков ехэ оролдосотойгоор ажал ябуулна. Зүүн Сибирийн гүрэнэй технологическа болон Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай дээдэ хургуулинуудые дүүргэһэн гушан наймагай бэлигтэй мэргэжэлтэн олон жэлдэ үйлдбэридэ хүдэлмэрилжэ, һүүлээрнэ хургуулида багшалһан байна. Мүнөө тэрэ нютагайнгаа залуушуулай ажабайдалтай танилсуулба.

ТУРУНТАЕВЫН БАЙРАНУУДАЙ СЭН УЛААН-ҮДЫНХИНӨӨ ДУТУУГҮЙЛ

«Прибайкалийн залуушуул» гэхэн аймагай зохёогдоһон түсэбөөр эндэ ажаһуудаг залуушуул гэр байраар хангагдана, Эсэгэ орондоо үнэн сэхэ үзэл болон оюун бодол хүмүүжүүлхэ талаар элдэб янзын хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ, мэргэжэлтэдтэ тааруу ажал хүдэлмэринүүд түхээрэгдэнэ. Мүнөө аймагай бүридхэлдэ гэр байрын байдал найжаруулха талаар 64 залуу айл болон 12 залуу мэргэжэлтэн тоологдоно. Тэднэртэ мүнгэн гэдхэмжээр хангалгын асуудалнууд субсиди үгэлгөөр шийдхэгдэнэ. Турунтаево тосхоной гэр байранууд һүүлэй үедэ Байгалай эрье дээрэ аяншалгын замуудай хүгжэхэ бүри үнэтэй болоо, тиймэһээ гурбан таһалгатай тааруу зохид байгуулгатай байра нэгэ саяар (миллион) худалдажа абахаар юм һаань, гэртэй газарые сая (миллион) хахадаар наймаалхаар юм. Тийгэжэ залуу айлууд худалдаанда дахин наймаалагдаһан гэрнүүдые субсидийн хүсөөр абана. Иимэ түхэлөөр Теслевтэн, Литвиновтэн байра байдалаа найжаруулһан байна.

ЭСЭГЭ ОРОНОЙ ҮНЭН СЭХЭ ҮЗЭЛДЭ ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ

Прибайкалийн аймагта залуушуулые түрэл орондоо үнэн сэхэ үзэлдэ хүмүүжүүлхэ ябадал онсо һуури эзэлдэг. РОСТО заншалта ёһоороо «Зарница» наада жэл бүри эмхидхэдэг. Аймагай «Курсант» гэхэн хурагшадай бүлэг багша Денис Первалов хүтэлбэридэг. Республика дотор үнгэргэгдэһэн «Зарница» нааданда эдир курсантууд илажа, Рязань хото ошожо, 42 командануудай дунда 10-дахи һуури эзэлдэ, нютагаа бусаһан байна. Август харын дулаахан хаһада республикын дэмжэлгээр «Океан» лагерьта амаржа эрээ.

ЗАЛУУШУУЛ МЭРГЭЖЭЛДЭ ЭРМЭЛЗЭНЭ

Хүдөөгэй залуушуул хилэмэнэйнгээ мүнгэ олохын тула түрэн нютагаа орхижо, ондоо нютаг ороноудаар ябажа, ажал хэдэг болонхой. Тэдэ хайн салинтай ажалда орохо гэжэ эгээл дүтын газар Улаан-Үдэ руу шэртэнэ. Буряадай ниислэл хотодо залуу хүрэг зон худалдаа наймаанай түлөөлэгшөөр гү, али заабаришанаар хүлһэлэгдэнэ. Тийхэдэ олонхи зониниь ниислэл хото зөөжэ ошонгүй, үдэр бүри өөһэднэгөө автомобильнуудта гү, али микроавтобусуудта һуужа, ажалдаа дүтэ буулгуулжа хүрэнэ.

Ургажа ябаһан залуу үетэн баһал мүнгэ олохоёо һанана, тиймэһээ аймаг дотор ажалай отряд гэжэ бии болонхой, тийгэжэ Турунтаевын гимназийн хурагшад ойн ажахытай ехэ эдэбхитэйгээр харилсадаг. Турунтаево тосхондо Татауровын профессиональна училищин филиал нээгдэжэ, компьютерна курсануудые амжалтатойгоор басагад дүүргэнэ. Тус училищиде хуража, жолоошоной, оёдолшоной, тогоошоной, трактористын, ойн харуулшанай, гидэй мэргэжэлтэй болохоор. Эндэ мүнөө аймагай залуушуулай хахадын шахуу хурана.

ХУНГАЛТАДА ДЭБЖҮҮЛЭГДЭНЭН ЗАЛУУШУУЛ ИЛАЖАШЬЕ МАГАД

Прибайкалийн залуушуул ехэ эдэбхитэйгээр хунагалтануудта хабаададаг, мүн өөһэдөө ехэ хомоор дэмжэгдэдэг. Тийгэбэшье хүдөөгэй хурунуудай ерээдүйн хунагалтын депутатта дэбжүүлэгдэһэн 4 кандидатууд 30 һаһандаа хүрөөдүй. Тэднэр шүүжэ гараха аргатай юм.

ТАЛОВКЫН ХУРАГШАДТА БЭЭЭ ХОРИХО АРГА ОЛГОГДОНО

Ургажа ябаһан залуу үетэндэ бэсын элүүрэй шэн зоригой хүсэ шадал оруулха хэрэгтэ Таловкын хүдөөгэй номой сангай дэргэдэ роллердром баригдажа, үхибүүд наадаха талмайтай ба роликово конькинуудтай болоо. Тэднэртэ апрель һараһаа октябрь хүртэр роллигууд дээрэ холжорхо арга олгогдоо. Гадна үхибүүдэй футбол, волейбол наадаха үйлсын спортивна талмайнуудые байгуулха ажал хэгдэнэ.

Зунай амаралтын үедэ үхибүүдэй элүүрые найжаруулха ажалаар Таловкын дунда хургуули Буряадай Пуралсалай министерствын Залуушуулай политикын талаар хорооной Грантда хүртэһэн байна, тийгэжэ Нальмовка гэжэ газарта майхануудтай лагерь нээгдэжэ, онгосонууд абтагдаа бэлэй.

ЗАЛУУ ЭДЭБХИТЭН АЙМАГ ДОТОР ОЛОН

Августын нэгэнһээ хойшо Прибайкалийн аймагай Таловка, Ильинск, Турунтаево хурунуудта гэр шадарай дүрбэн заабаришад хүдэлмэрилнэ. Тэдэ хурагшадай, хүдөөгэй олонийтын хүсөөр спортивна талмайнуудые бариха хүсэлтэй, тиймэһээ хургуулийн үхибүүдтэй, һаһатай зонтой спортивна хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэнэ.

НАЙХАН ХАТАРАЙ НАЙРУУЛГА СЭЭЖЭ ЗҮРХЭНЭЙМ ОЁОРТО

Зохидхон эдир бүлэг артистнуудһаа бүридэһэн «Фантазия» гэхэн жэшээтэ ансамбль Прибайкалийн Турунтаево тосхоной омогорхол юм. Үхибүүдэй багшанарые болон гэртэхиние холбоһон ансамбль һонирхолтой гоё зохёохы зам гаталжа, саашанхи харгыдаа түсэбүүдые шэнээр хэлгэжэ табина. «Фантазия» ансамблийн хүтэлбэрилэгшэд шэлэжэ абаһан мэргэжэлдээ үнэнхэ зүрхэнһөө оролдолог гаргажа, эдир артистнуудые хатар болон дуунда хүмүүжүүлхэ зорилготойгоор ажалаа ябуулна.

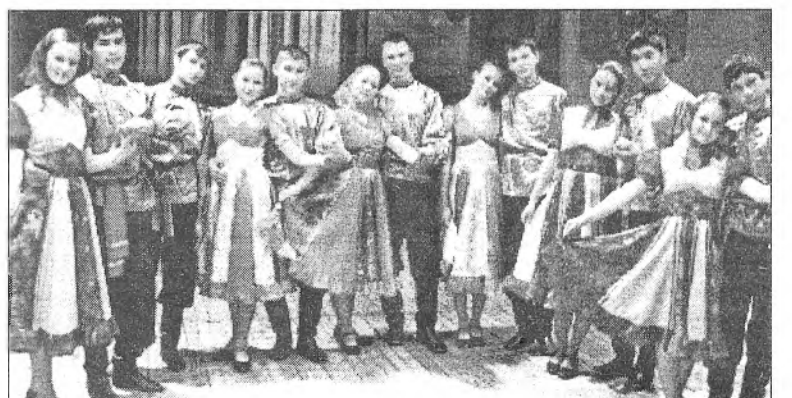
ВСГАКИ-гай хатарай багша Татьяна Тихомирова хэзээ нэгэтэ хатарһан түрэл гимназийн ансамбльда ерээдүйд арадай нэрэ зүүжэ, орон дотороо суурхахыень, үндэр орёллой дээхэнүүр ниидэжэ ябахыень хүсэнэ хэн.

Мүнөө ансамбльда Турунтаевын аймагай гимназийн 60 хүбүүд, басагад ябана. Тэрэнэй түрүүшын бүридэлдэ 25 аха классай хурагшад оролдолог байгаа, тийгэжэ «Фантазийн» зохёохы ажалай олон жэлэй туршда Москва хотын «Суал-Холдинг» гэжэ хамтарал саг үргэлжын мүнгэ һомолдог заншалтай болоһон байна. Энэ хамтаралай аша туһаар ансамблийн үхибүүд Болгариде, Грецидэ, Италида, Францида үнгэргэгдэһэн уласхоорондын фестивальнуудта хабаадажа, ябадал бүхэндөө шагналнуудта хүртэжэ, тусхай шангуудые асархадаа, шэнэ гол бодолгонуудтай нютагаа бусадаг бэлэй.

Хилын саада бэсын газарнуудай фестивальнуудта хабаадажа байхадаа, Росси гүрэнэй регионуудһаа эдир хатаршадые Байгал далайн эрьедэ урижа асарха гол бодолго түрэнэ байна, тийгэжэ 2005 оной зун Москва шадарай Истра хотын «Боярышник» ансамбль Горьчинск хуруин ерэнэн ха. Эндэ үхибүүд хатар наада харуулхаһаа гадна, экологическа десант үнгэргэжэ, Хани барисанай аллея дээрэ модонуудые һуулгаһан юм. Жэл болоод, Красноярскын хатарай квартет Байгал харахаа аян замда гараһан юм. Иигэжэ тус ансамблийн аяншалгын болон амаралтын газарнуудые ашаглан үзэлгын түрүүшын алхамууд шэнжэлэгдэжэ, «Байгал – дэлхэйн субад» гү, али «Байгал – жемчужина мира» гэхэн гоё нэрэтэйгээр фестиваль үргэнөөр тэмдэглэгдэжэ эхилэ.

Уласхоорондын хатарта дуртайшуулай эблэлэй гэшүүн, Республиканска «Уянга» гэхэн мурысөөндэ ходо хабаадажа, зургаа дахин шангуудта хүртэһэн, Владивосток хотодо үнгэргэгдэдэг Бүхэроссин «Российска мандалга» гэхэн хүүгэдэй зохёохы замай фестивалийн дипломант «Фантазия» гэхэн хүүгэдэй жэшээтэ болоһон хореографическа ансамбль ород арадай аман зохёол шудалжа, тэрэн дээрэ үндэһэлэн, зохёохы ажалаа ябуулна, тийхэдэ концерт нааданай найруулгада тааруулжа, элдэб яһатанай лексикэ болон бална, эстрадна шэглэлтэй хатарнуудые уран гоёор зохёон хэрэглэдэг.

«Фантазия» ансамблийн репертурта 40 хатарнууд тоологдоно. Тэднэй тоодо шоглоһон «Харууһалагша» - «Ухажёр», тоомоо таһарһан «Уһанай сэрэгэй эхэнэрүүд» - «Морячки», «Модон энэдэ наадан» - «Деревянная потеха» болон «Тойрон дэбхэрхэн» - «Круговая плясовая» г.м. ород арадай хатарнууд мэдээжэ юм. Ансамблийн уран найханай хүтэлбэрилэгшэ А.В. Селецкаягай зохёоһон испанска, ирландска, буряад болон бусад хатарнууд бахархаһан альга ташалгаар угтагдадаг юм.

Тус хуудаһа Янжаме ЖАПОВА бэлдэбэ. Авторай дүрэ зурагууд.

ЗАЛУУШУУЛ ДҮЙ ДҮРШЭЛӨӨРӨӨ, ХАБА ШАДАЛААРАА ХУБААЛДАБАД

МУРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮШЫН ШАТА
«Хунахан» гэж хүүгэдэй элүүржүүлгын лагерта залуушуулай уулзалга үнгэрөө. Үглөөгүүр эртэ Улаан-Удын залуушуул Дээд-Онгостойдо сугларжа, түргэн хурдаараа мурьсөөд абаха гэжэ бэлэн байба.

Уулзалгын баярай нээлгэндэ хабаадаһан команда бүхэн өөһэд тухайгаа шүлэгөөр болон дуу хатарар хөөржэ, зоной халуун альга ташалганда хүртэбэ. Тус хэмжээ ябуулгада 18 команда суглараа. Өөһэд тухайгаа сэхэзөхид зүжэг найруулгаар Москвагай гуманитарна университетей Бурядай филиалай «Фортуна» команда хөөржэ, жюриин үндэр сэгнэлтэд хүртөө.

ОАО «Молоко» гэжэ мэдээжэ компаниин залуу хүдэлмэрилэгшэд зондо найшаагдажа, конкурсын хоёрдохи нуури эзэлэ. Гурбадахи нуурида Бурядай лесопромышленна колледжын «Торнадо» гэжэ команда гараа.

ДУУТАЙ ШУУТАЙ, ХҮХИУН ДОРЮУН ХАНА

Эсэгэ ороноо хамгаалгын темэдэ зорюулһан дуунуудые дуулажа шадаха гэхэн мурьсөөн эхилжэ, хабаадагшад бэлиг талаангаа мэдүүлжэ, хонгёо найхан дуу эздэлүүлэ. Залуушуулай уянгата найхан дуунуудые шагнажа, шэхэмни хужарлаад абаха, сэдхэл ханаандам амгалан тэнюун болоһондол. Эрэлхэг зүрхэтэй, баатарлиг зондо зорюулһан дуунуудын ариухан нөбшээн мэтэ халхилуулаа даһан шэнги. Иймэл даа, залуу наһан! Аятай, бэрхэ, нүбэлгэн, сэхэ сэбэр хүбүүд, басагад...

Дуунай конкурсо Улаан-Удын хүгжэмэй колледжын оюутад шалгараа. Тиин Улаан-Удын приборостроительна хамтаралай «Одохон» команда болон Бурядай гүрэнэй университетей профком жюриин үндэр сэгнэлтэ-нүүдтэ хүртэһэн байна.

ОАО «Байкалфарм» компаниин хүдэлмэрилэгшэ Андрей Генинов болон ЛВРЗ-эй мэр-гэжэлтэн Олег Кочерин өөһэдхэнгөө зохёонон дуунуудые дуулаһандаа сэгнэгдэ.

ЭГЭЭЛ НҮБЭЛГЭНШЬЕ, ХУРДАНШЬЕ, ТҮРГЭНШЬЕ ХҮБҮҮД, БАСАГАД

Лагериин спортивна талмай дээрэ «Весёлые старты» гэжэ мурьсөөн эхилжэ, шаг шууян,

хүхирэлдөөн дулдаба. Наранай алталиг элшэнүүд халуунаар шаража, намарай дулахан үдэр тогтобо.

Сентябриин тэг дунда намарай нэрюухэн шэнжэ дүтэлөөд бай-башье, залуушуул нимгэн самсаттай нишэ тиишэ гүйлдэнэ, оройдоошье дааранагүй хэбэртэй.

Тус мурьсөөндэ түрүү нуури Бурядай республиканска багшана-рай колледжын оюутад эзэлэ. Үндэрнүүд, шүрбэнэ шандаллиг сэхтэй хүбүүд, хурдан басагадүдэр бүри бэээ найнаар хоридогоо мэдүүлэ.

Бурядай гүрэнэй университетей дэргэдэхи юридическэ колледжын, «Залуушуулай хол-боон» гэжэ регион хоорондын хамтаралай оюутад дутуугүйхэн хурдан байһанаа харуулаа. Залуушуул булга түргэн, мэргэн, хурдан. Тиин хэниинь эгээл түргэн бэ гэжэ илгаруулханда, жюриидэ хүндэхэн, хэсүүхэн байгаа.

Канат таталганда зоной шаг шууян шангаар эздэлбэ. Эгээл шүрбэнэтэй, шадалтай ЛВРЗ-эй хүдэлмэрилэгшэд байба. Тиин энэниие арсахаар юм гү, заводто ажаллажа ябаһан залуушуул бэшэнхэ заатагүй тон хүсэтэй бшуу. ЛВРЗ-эй ажалшад хаба шадал сэхтэй, хуралсалдаашье бэрхэ. Заводой хүтэлбэрилгэ залуушуулаа железнодорозно колледждо мэргэжэл шудалхыень эльгээдэг заншалтай. Дээдэ мэргэжэл шудалхаяа тэндэхизалуу хүдэлмэрилэгшэд Эрхүү ошодог юм. Гэр байрын талаар завод ажалшадтаа туһаламжа үгэнэ. Залуу мэргэжэлтэн ЛВРЗ-дэ хүдэлжэ эхилжэ, мүнгэнэй тэдхэмжэдэ хүртэдэг, тэрэн харын салингай зэргын байха. Иишээ ажаллахаяа ерөөн залуу хүн бүхэн нэгэ хэды саг соо багшын хүтэлэлгэ доро хүдэлхэ. Тэрэ шадаха, мэдэхэ юумэээ шабинартаа дамжуулха хүсэлэнтэй байдаг. Сүлөө сагаа заводой залуушуулайтай зохидоор үнгэргэнэ. Эндэ «Мисс ЛВРЗ», «Эгээл бэрхэ бүһэтэн», «КВН», «Мэргэжэлээрэ эгээл бэрхэ» гэжэ конкурсууд үнгэргэгдэдэг юм.

Улаан-Удын залуушуул гэжэ региональна залуушуулай хам-таралай «Энергия» гэжэ команда хоёрдохи нуурида хүртөө, Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой болон искусствын академиин команда гурбадахи нуури абаха.

СЭЛХЭЛДЭЭ ЗАЛУУ БАЙХАДАА...

Забайкальский нууриин газарай нургуулин багшанар гуша наһанһаа үлүүтэйхэншьеһаа, залуу зандаа. Гүйхэдөөшье, урилда-хадашье түргэн. Дуулаха дуратайнууд. Хорёод жэлэй туршада физкультурын багша Николай Самбуевай ударидалга доро нургуули спортивна мурьсөө-нүүдтэ үндэр шагналинуудта хүртэнэ. Мүнөө конкурсо ха-баадагша командын гэшүүд гэхэдэ, Дансаруновтанай бүлэ, Евгений Филиппов, Базар Цыреторов, Туяна Банзарова. Бурядай лесопромышленна колледжын оюутад Людмила Большукова гэжэ хүтэлбэрилэгшэтээ хамта мурьсөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Гурбадахи курсын оюутад Аюна, Настя, Миша, Витя, Максим гэгшэд уулзалгада хабаадаһандаа баяртай. Тус колледжын оюутад жэл бүри Байгалай эрьсын хажуугаархи бог шорой арилгадаг юм. Кабанскын аймагай Сухая тосхондо тэдэнэр жэл бүри

майхануудаа табижа, амарангаа арбаад хоногой туршада ажал хэнэ. Сүлөө сагтаа оюутад соёлой, спортивна хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэдэг юм.

ХУУЛИ ЁНУУДАА ХЭР МЭДЭХЭБИДИ?

Россин эрхэтэн бүхэн түрэхэ гарахаһаа гүрэнэй хуули ёнонуудаар өөрын эрхэ сүлөөтэй. Хэрээрэг хуули ёнонуудаа тэдэнэр мэдэхэб гэхэн зорилгодо хэмжээ ябуулгын эмхидхэгшэ дабтагдажа, мэргэжэлтэдэй хабаадалгатайгаар уулзалгануудые ябуулба. Дулма Содномова «Мако» гэжэ түбтэ ажаллана. Тэрэ ажалдаа амжалта хүсэхын табан дурим элирүүлэ:

1. Нэгэдэхээр, ямар ажал хэхэбши гээд өөртөө мэдүүлэ.
2. Ажалдаа харюусалгатай бай.
3. Хэрэгтэ мүнөөдэр эхилэ.
4. Ажалайшни амжалта юунһээ дулдыданаб гээд элирүүлэ.
5. Зүбөөр ажалһаа гаража ошогты.

Бурядай профсоюзудай ажалтай сугларгаһад танилсаа. Буряад Республикын профсоюзудай рескомой түрүүлэгшэ Долгор Башкеева, Сибириин Федеральна тойрогтохи Россин профсоюзудай Федерациин секретарь Александр Гуляка залуушуулай урда үгэ баривал.

Манай республика дотор профсоюзудай үүргэ үндэр хэмжээндэ. Амаралгын путёвко, ажалдаа хүнгэлэлтэ абахаяа наһаа һаа, предприятиингаа профкомдо хандаха аргатайбди. Харин зарим шухала хүдэлмэрилэгшын асуудал-нуудые шийдэхэ аргагүй бай-балнь, профкомой түрүүлэгшээ шэнээр хунгаха баһа арга бни. Профсоюз залуушулда хэрэг-тэйшье, туһатайшье.

«Улаан-Удын залуушуул» гэжэ региональна хамтарал уулзалгын илагшын нэрэдэ хүртөө. Хабаадагшадта бэлэ-гүүд барюулагдаба. Баярай дулахан үгэнүүдээр залуу-шуулда Буряад Республикын Пураалсалай министерствын талаар хорооной түрүүлэгшэ Баир Ангуров, хотын депутадуудай соведэй түрүүлэгшэ Александр Голков, депутат Валерий Амагиров, Бурядай Профсоюзудай рескомой түрүүлэгшэ Долгор Башкеева, хотын залуу-шуулай талаар управлениин хүтэлбэрилэгшэ Татьяна Борисенко хандаба. Хэмжээ ябуулга «Кока-кола» компаниин туһаламжатайгаар үнгэрөө.

Авторай дүрэ зурагууд.

А.Топановой нэрэмжэтэ Хакасиин Үндэһэтэнэй драматическа театрай гастроль

ҮНДЭНЭН АРАДАЙ ЗОРИГ САХИЛГА – ЭХЭНЭРЭЙ ХҮНДЭ ҮРГЭБШЭ

А.М. Топановой нэрэмжэтэ Хакасиин Үндэһэтэнэй драматическа театр сентябриин 19-дэ Бурядай гүрэнэй драматическа театрай тайзан дээрэ А. Кызласовагай табиһан «Земля отцов» («Эсэгэ абанарай газар») гэхэн спектакль харуулжа, ээлжээтэ аян замайнгаа зүжэг наадалга эхилэ һэн. Уласхоорондын «Чир-чайан» гэхэн хүүхэдлэйн театрнуудай табадугаар эколого-этническэ фестивалиин дипломдо хүртэһэн зүжэг соо хүн түрэлтэниие саашань үргэлжэлүүлгэ, үнэн сэхэ ябадал болон дуран, эрэ эхэнэр хоёрой харилсаан, эрээдүйнгөө түлөө дайһнаа тэрьсэдхэн арадай ондоо газарнуудта зөөжэ ошолгон гэхэ мэтэ ажабайдалай мүнхэ хэдэбүүдые дайран, нимгэн сэдхэлтэй хүнэй уяр-хаар харуулна.

Россин Федерациин болон Хакасиин Республикын габыята артистка, зүжэгэй режиссёр-постановщик Светлана Чаптыкова зохёохы бүлэг артистнар болон хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта арадай гашуу-

дал харуулһан гүнзэгы удха шанартай спектакль табижа шадаа. Хёмороон дээрэһэ хэжэрхэн дайн дажарай, хүндэлэл тохолгын хэдэб тус зүжэг соо ехэ тодоор элирүүлэгдэнхэй. Бахчий хаанай Саркийя гэжэ нэрэтэй түрүүшын хамгандаа дуратай байһаниие илган харуулалга онсо нуури эзэлнэ. Арад зонойнгоо үри наһаһа гамнаһан хакасуудай хаан харша зондоо хүндэлэл үзүүлжэ, хүршэнэртээ дай эхилээгүйдөө үри хүүгэдгүй байһанаа хайрата Саркийя инагһаан хээлитэһэн тухай нураг дуулана. Эгээл энэ үедэ дайнай сахариг табигдажа, бүхэ эршүүл дайнда морлобо.

Гансаардаһан эхэнэрнүүд үхибүүдэ тэгжээн үндылгэнэ. Сагууд ошожол байна, дайн дүүрэнгүй. Эхэнэрнүүд арадайнгаа шэн зориг сахиха, ухаан сэдхэлынь тэрэ зандань үлөөхэ гэжэ оролдон, ондоо газарнуудта нүүжэ ошоно. Эб найрамдал соо

ажаһуужа, үри хүүгэдэ үдхэхэ хүсэлэнтэй хакас арадай эхэнэрнүүдэй гол бодолго ажа-мидаралгын гашуудалһаа дулдыдана бшуу.

Уран гоёор табигдаһан түүхэтэ зүжэгэй режиссёр Нонна Галещкая, художник-постановщик Алёна Володина, уран зураашан Алексей Абдин, хүгжэмөөр шэмэглэгшэ Хакасиин Республикын искусствануудай габыята ажаһуулагша Татьяна Шалгинова ажалайнгаа урда табигдаһан бүхы зорилгонуудыс дабажа, гол шухала асуудалнуудынь эрхим найнаар шийдхэнэ байна. Спектаклиин үедэ Россин Федерациин габыята артистка, Хакасиин Республикын арадай артистка А. Кызласовагай ирагуу найхан дуунууд эздэлжэ, тус зүжэг наадан Бурядайннай харагшадта үндэрөөр сэгнэгдэжэ, бурьялма халуун альга ташалгаар дэмжэгдэ бэлэй.

Р.Н. БАЗАРОВАЙ зураг.

Тус хуудаһа Янжама ЖАПОВА бэлдэбэ.

Паяхан аяар холын Беларусь Республикын Брест хотодо эмхидхэгдээн уласхоорондын XIII театральна фестивалда уригдахан Х.Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай коллектив С. ба Э. Жамбаловтанай «Улейские девушки» («Түрын дүхэриг») гэнэн суута болоһон зүжэгөө сентябриин 11-дэ харуулжа, тус фестивалиин жюриин, театр шэнжэлэгшэдэй, харагшадай үндэр сэглэлтэдэ хүртэһэн байна. Тиихэдэ эдэ үдэрнүүдтэ А.М.Топановай нэрэмжэтэ Хакасин үндэһэн театр Улаан-Үдэдэмнай анха түрүүшынгээ гастрольнуудые эхилэнхэй. Тиймэһээ тус театрай хүтэлбэрлэгшэд журналистнуудые урижа, холын гастрольнууд тухайгаа хөөрөөн, хакас нүхэд, айлашадтай, тус театрай репертуар, түүхэтэй танилсуулхан юм. Энэ пресс-конференциһээ тэмдэглэлнүүдые уншагдайингаа һонорто дуулгахамнай, хөөрөөснь зондоо дамжуулхамнай.

Доржо Норбосампилович СУЛЬТИМОВ, театраймнай директор, Россин габыята артист:

- Аяар холын Брест поездоор зоринһон коллективнай, олон залуушуулнай эхэ найнаар угтуулһан, эхэ найн буудалда ороһон байна. Илангаяа тус фестивалиин директор, Беларусь Республикын искусствын габыята ажал ябуулагша А.А.Козак хүндэтэй дээрэ хүлээн абаа, бидэниие «Сибирский транзит» (Барнаул) фестивалда хабаадуулхын түлөө урид репертуарта табья, хани харилсаанай хөөрөө дэлгээ. Зүжэгөө харуулһанаймнай һүүлдэ харагшад хүл дээрэ бодоод, халуун алыга ташалгаар үдэшөө, юрын бэшэ, үндэһэн фольклорто түшгэлэһэн дабтагдашагүй зүжэг гэжэ сэглээ. Үглөөдэрын зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан «Театральная жизнь» (Москва) журналай ахамад редактор Олег Иванович Пивоваров, мэдээжэ театр шүүмжэлэгшэд Анна Павловна Кречетова, Александр Борисович Колякин гэгшэд үндэр сэглэлтэ зүжэгтэмнай үгөө, сэдхэл дулаасуулма найн үгэнүүдые хэлээ.

Энэ фестивалда эхэ олон гүрэнүүдэй, нэрлэбэл, Польшын, Румыннын, Молдавын, Израилин, Германиин, Японой, Украиннын, Россин, Беларусиин театральна коллективүүд хабаадажа, уран бэлигээ гэршэлээ. Россинаа мэдээжэ «Человек» гэнэн пластическа искусствын (пантомимын) театр (Санкт-Петербург) уригдаһан байна.

Анхан Улаан-Үдэдэ мүнделһэн тус театр мүнөө хойто нислэл хотые түлөөлнэ бшуу. Эгээл бэлигтэй театруудай дунда Татаарай академическэ, мүн Минскийн, Брестын театрууд хабаадаа. Бээ харуулжа, бэлигээ гэршэлжэ, ондоо театруудтай танилсаха, артистнуудтайнь, мэргэжэлтэдтэйнь хөөрөөлдэхэ гээшэ эхэ удха шанартай ха юм.

Театрууд ямар шэглэлээр дабшанаб, ямар шиндхэгдээгүй асуудалнуудые зүжэгүүдээрээ элрхэйлнэб, театруудай зохёохы, уран найханай шатада ябанаб гэжэ һонирхообди. «Түрын дүхэригтэмнай» 27 хүн хабаадаа. Үнэхөөрөө фестиваль бүхэн эхэ театральна һайндэр болодог шуу. Понин гэхэдэ, Советскэ Союзай Герой Зэдэһээ гарбалтай, ахалагша лейтенант, пограничникуудай начальнигай орлогшоор дайнда хабаадаһан, эрлэхэ зоригтойгоор фашистнуудтай тэмсэһэн, 1945 ондо баатарай үхэлөөр наһа бараһан Гармажап Аюрович Гармасвай хүшөөгэй дэргэдэ баглаа сээгүүдые, венка табин ёһолообди, Буряад оронойнгоо газар абаашажа табьябди. Буряад арадайнгаа алдар суута хүбүүнэймнай ёһолол телевиденээр харуулагдаа, бидэ видеодиск дээрэ буулгаабди.

Залуу артистнууднай мэргэжэлтэ ёһоор, үндэр хэмжээндэ наадажа, республикынгаа бренд болоо, юуб гэхэдэ, республикынгаа Соёлой министрствын мүнгэзөөрээр, дэмжэлгээр түрэл Буряадаа түлөөлжэ, бүхы

ёһо заншалнуудтайнь танилсуулаа бшуу. Театр бүхы зоние, бүхы дэлхэеэ нэгэдүүлнэ. Ерээдүйдэ манай театр иимэ гүн удхатай, уласхоорондын фестивалда нэгэнтэ бэшэ ошохо байһандань найданабди, этигэнэбди.

Сергей Дондокович БАЛЬЖАНОВ, театраймнай ахамад режиссёр, Россин искусствын габыята ажал ябуулагша:

- Ямарһее театральна фестиваль өөрын дабтагдашагүй шэглэлтэй, удха шанартай байдаг гэшэ. Тэрэһэлэн эхэ мүнөө

Пресс-конференци

зөөри гаргашалагдадаг. Эхэ үндэр хэмжээний тус фестивалда үйлсын жагсаал, найр наадан болоогүй, харин ажалтай түхэлтэй, тайзан дээрэ хүдэлмэринүүдээ (зүжэгүүдээ), туйлалтаяа харуулһан мурьсөөн болоо. Москвада һайн тоосоһоной ашаар «Түрымнай дүхэриг» Беларусь Республика уригдаа, хэдэн жэл соо оюутай студи соо шэнжэлэл хэгдэн табигдаһан зүжэг хадаа үндэр

сэглэлтэтэй, үнэ сэгтэй ха юм.

Баруун театрууд үшөөл түүхэ домог, үльгэртөө бусаадүй зандаа байна, үшөөл гээгдэнги байдалтай шэнги. Харин манай буряад артистнууд хүдэлхэ, дуу-гарха, тайзан дээрэһее ябахадаа, ялас гэмэ хурса бэлигтэй, онсо ритмтэй, эхэ зохидоор харагдаад байха юм. Тэрэһэлэн нэгэн доро хүнэй досоохи байдал, бодол харуулжа шадана.

Фестиваль үндэр хэмжээндэ

БЕЛАРУСИН ЗОНИИЕ БАХАРХУУЛБА

эмхидхэгдэнхэй, зүгөөр бага саһаа боложо, бүхы юумэ. зүжэгүүдые бултыень хараха аргагүй байгаабди. Тэндэхи хүн зон эхэ найхан ханаа бодолтой, сэдхэл баянтай байна. Дайнай түрүүшын сохилто өөр дээрэ абан гэжэ мэдэхээр. Суута Беловежскэ Пуца бидэниие гайхуулаа: найхан байгааида, үдэн ой соо ханаа амар бэлшэһэн суута бизонууд... Эндэ эхэ уряа-рекламанууд, томо томо магазинууд үгы шахуу. Хүн бүхэн өөрын ажалтай, үглөөдэртөө найданхай, этигэнхэй зон байна. Президенттээ эхэ холбоотой, бүхы шиндхэгдээгүй асуудалаа эхэ руунь дуулгаха аргатай. Холбоо барисамнай саашадаһые Беларусьтай бэхижэхэ, нэгэнтэ бэшэ тус фестивалда бидэ ошохо байхабди.

Удаань Хакасин үндэһэн театрай репертуартай, түүхэтэй, бэлигтэй артистнуудтай театраймнай хүтэлбэрлэгшэд танилсуулаа, театрайнь гастроллин үедэ эрхымнай уриһан байна. Эдэ уулзалганууд тухайгаа удаадахи нюурнуудта хөөрөхөбди.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Беларусь Республикада болоһон гастроллин үедэ.

Театрай альбомһоо.

ТОО БОДОЛГООР ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Баргажанһаа мэдээсэнь:

Баргажанай юрэнхы һуралсалай дунда һургуулин 6-дахи классай һурагшад Саша Зайцев Альбина Яковлева хоёр Новороссийск хотодо үнгэрһэн «Виват, эрудиты!» гэнэн Россин зунай турнирта амжалтатай хабаадаһан байна. Тус турнир урид Сочидо, Геленджигтэ болон Туапседа эмхидхэгдэһэн байгаа. Байгуулагдаһаар эгсэ 15 жэл үнгэрөө.

Тоо бодолгоор олимпиада, «Юун? Хаана? Хэзээ?» гэнэн турнир, «Түрүүшын алхамууд эрдэм руу» гэжэ конференци, Архимедын һайндэр, уран найханай үдэшэ, түүхын мэдээ элрүүлһэн викторинэ, поэзини үдэшэ мурьсөөнэй хэмжээн соо үнгэрөө.

Эрхүү, Новосибирск, Воронеж, Чебоксары, Мордови, Кузнецк, Абакан болон бусад хари нотагуудһаа һурагшад энэ турнирта хабаадаа. Москвагай гүрэнэй университетдэй багшанар хэнтээлнүүдые үгэһэн байна.

Танилсалгын үдэшэдэ Буряадай түлөөлэгшэд ород болон түрэлхи хэлэүүд дээрээ үгэ хэлжэ, мэдээжэ «Тоонго нотаг» дуугаа дуулажа, бэшэһээ гансата шалгаржа шадаа.

Хоёрдохи үдэр Саша математикар олимпиадада түрүүлээ, удаадахи үдэртэнь хэлэ бэшэгээр 2-дохи һуурида гараа. КВН-дэ «Голубой

вагон» гэжэ дуу һургуулитай хабаатай болгожо хубилгаха гэрэй даабари үгтэһэн байгаа. Мурьсөөнэй дүнгөөр Буряадай команда мүн баһа түрүүлбэ.

Эрдэмэй-практическа конференцидэ Сашын элидхэл эгээл һонирхолтой байжа, мүн лэ түрүүшын һуурида гараа. Түүхын мэдээ элрүүлгын викторинэдэ Саша 2-дохи һуури абаа һаа, Альбина 3-дахи һуурида хүртөө.

Турнирай хэмжээн соо һурагша бүхэнэй амжалтануудта баллнууд үгтэдэг байгаа. Бултанай баллнуудые тооложо, дүн табихадань, Саша Зайцев эгээл эрхим

хабаадагша гээд элрбэ. Бүхы республикаа түлөөлжэ, энэ турнирта амжалта түгэс хабаадаһан Сашын түлөө багшанарын, гэртэхининь, нотагайнь зон угаа эхээр омогорхон байрлана.

Хара далайн эрье дээрэ арба гаран хононнай нэгэ үдэр мэтээр ойлгогдонгүй үнгэрөө. Үхибүүд бэе бэстээ анда нүхэд боложо тараһан байна. Ном шудалхын хажуугаар уһанда шунгаа, наадаа, Анана хотодо аквапарк, дельфинари хараа, крейсер дээрэ гаража үзөө.

Новороссийск хотоһоо бусахадаа, Москва хото хаража үрдинһэн байнабди.

Гадна поезд соо ород хэлэ хүсэд һайн мэдэхгүй американцуудтай танилсаһан байна.

Турнирта ошохын тулада эмхидхэгшэдгэ мүнгэ эльгээхэ хэрэгтэй байгаа. Энэ хэрэгтэмнай Баргажанай захиргаан, һургуулин хүдэлмэрилэгшэд туһалаа.

Бүгэдэ Буряадайнгаа нэрэ үндэр дээрэ үргэжэ ерһэн һурагшадай гэртэхиндэ нэн түрүүн баяр хүргэхэ хэрэгтэй. Энэ турнирта хабаадаһанай ашаар эрдэм мэдээсээ улам дээшлүүлхэ, хари хэлэнүүдые шудалха хэрэгтэй гэжэ Саша Альбина хоёр ойлгожо ерээ бшуу.

С.УХИНОВА,
Баргажанай дунда һургуулин математикын багша.

2008 год - Год детского чтения

«Среди искусств, украшающих и тем самым улучшающих жизнь нашу, одним из самых древних и выразительных является искусство великого гуманиста и мыслителя Николая Рериха, написанные в прошлом веке, актуальны и в XXI. Именно книга - главное действующее лицо, проводимого в республике ежегодного масштабного праздника книги - Книжного салона. Организаторами Салона являются Правительство Республики Бурятия, Министерство культуры Республики Бурятия и Национальная библиотека. Идея проведения республиканского мероприятия, ставшего заметным явлением в культурной жизни региона, принадлежит Национальной библиотеке. В первой половине 1990-х гг.

была нарушена система доставки издателями обязательных экземпляров книг в Национальную библиотеку. Для решения этой важной проблемы и установления более тесных связей с издательствами Национальной библиотекой 20-21 ноября 1996 г. проведен I Книжный салон «Краеведческая и национальная литература-96». В рамках Салона состоялся «круглый стол» по проблемам библиотечного краеведения, книгоиздания и книгораспространения в республике, во время которого были обсуждены назревшие вопросы. Впервые была организована республиканская выставка-ярмарка краеведческой и национальной литературы, позволившая библиотекам комплектовать свои фонды непосредственно от издателей.

В рамках II Книжного салона в 1997 г. состоялся первый республиканский конкурс «Книга года» по трем номинациям: «Лучшая книга года», «Лучшая книга на бурятском языке» и «Лучшее детское издание». За прошедшие годы число номинаций конкурса возросло до восьми: «Лучшая книга года», «Лучшая книга года на бурятском языке», «Лучшее детское издание», «Лучшее научное издание», «Лучшее учебно-методическое издание», «Лучшее CD, DVD-издание» «Лучшее полиграфическое исполнение книги», «Лучший редактор книги». Учреждена специальная премия «Лучшая книжная экспозиция». Национальная библиотека в 2005-2006 гг. становилась победителем в номинации «Лучшее CD, DVD-издание» за издание серии «Бурятия-территория культуры»: «Дацаны: прошлое и настоящее», «Костюмы народов Бурятии», «Художники Бурятии», «Этнокультура семейских Забайкалья» и «Гэсэр - бурятский героический эпос».

Книжный салон за эти годы стал местом профессионального общения издателей, библиотечкарей и книготорговых работников. В традиционной республиканской книжной выставке-ярмарке принимают участие ведущие издательства и полиграфические предприятия республики: ОАО «Республиканская типография», Издательский Дом «Буряад унэн», Бурятское книжное издательство, издательства высших учебных заведений: БГУ, ВСГАКИ, ВСГТУ, БГСХА, издательство БНЦ СО РАН, типография «Нова Принт», издательство Министерства образования и науки Республики Бурятия «Бэлиг», Издательство Республиканского центра медицинской профилактики Министерства здравоохранения РБ. Постоянными участниками Салона на протяжении ряда лет являются книготорговые организации ОАО «Учснэб», группа компаний «Полином», книжный магазин «Карьера и образование», «Книжный ряд». Программа каждого Салона непременно включает в себя проведение семинаров, курсов, «круглых столов», конференций. Республиканская научно-практическая конференция «Бурятская книга: проблемы издания, распространения и чтения», прошедшая в рамках X юбилейного Книжного салона, получила большой общественный резонанс.

В конце 2006 г. состоялся XI Международный Книжный салон, посвященный завершению Республиканского года чтения. В конференции приняли участие специалист по делам библиотек и издательств Министерства культуры, образования и науки Монголии Баяраа Бат-Эрдэнэ, группа специалистов Иркутской областной государственной уни-

КНИГА - ГЛАВНОЕ ДЕЙСТВУЮЩЕЕ ЛИЦО

версальной научной библиотеки им. И.И.Молчанова-Сибирского, Агинской окружной Национальной библиотеки им. Ц. Жамцарано. На открытии озвучено приветствие министра культуры и массовых коммуникаций Российской Федерации А.С.Соколова в адрес участников и организаторов Салона. В приветствии отмечено, что «...Книжный салон стал крупным и ожидаемым событием в культурной жизни республики. Насыщенная и разнообразная программа Салона даст новый импульс развитию издательского дела, откроет новые возможности международного, культурного и делового сотрудничества в данной сфере и послужит взаимообогащению культур».

В заключительный третий день Салона состоялась торжественная церемония награждения по итогам Республиканского года чтения, победителей республиканского конкурса «Книга года-2006» и республиканского конкурса среди библиотек Бурятии по повышению гражданско-правовой культуры избирателей. Самые активные читатели Национальной библиотеки отмечены призами по следующим номинациям: «Старейший читатель Национальной библиотеки Республики Бурятия», «Самая читающая семья», «Читатель года - 2006». Первым новорожденным 2006 года - участникам акции «Расти с книгой, малыш!» вручены памятные подарки. Завершил программу праздничный концерт с участием заслуженных артистов России Валентины Цыдыповой, Ольги Аюровой, Дамбы Занданова, народной артистки Бурятии Татьяны Шойдагбаевой, солиста Бурятского Академического театра оперы и балета им. Г. Цыдынжопова Бадмы Гомбожапова.

Одним из важных мероприятий XII Межрегионального Книжного салона в 2007 г. стала презентация Года детского чтения. 2008 год объявлен Президентом Российской Федерации Годом семьи. В рамках Года семьи в России Национальная библиотека проводит Год детского чтения. Основные цели проведения Года детского чтения - приобщение детей и подростков к чтению, укрепление материально-технической базы и улучшение комплектования книжного фонда детских библиотек. Программа Книжного салона была разнообразна и насыщена. Событием Книжного салона стал республиканский конкурс «Лучший библиотечкарь Года духовности,

нравственности и культуры по номинациям: «Библиотека без границ», «Электронная библиография», «Библиокомпас», «Эрудит», «Личная презентация участника», «С книгой в будущее». Конкурс проводился с целью выявления талантливых библиотечкарей, стимулирования их дальнейшей профессиональной и творческой деятельности, поднятия престижа библиотечной профессии. В течение полугодия во всех районах республики прошел первый этап конкурса, победители которого приняли участие в республиканском конкурсе 6-7 декабря 2007 г. В рамках Межрегионального Книжного салона. В течение двух дней в жаркой, бескомпромиссной борьбе, пройдя 6 сложных этапов, участники конкурса продемонстрировали обширные познания в литературе, владение современными компьютерными технологиями, фантазию и актерский талант.

Состоялась презентация Тюменского регионального Общественного благотворительного фонда «Возрождение Тобольска». На благотворительной акции председатель президиума фонда Аркадий Елфимов подарил книги библиотекам Бурятии на сумму более 1.2 млн. рублей. Большой интерес посетителей Книжного салона вызвала фото-выставка «Россия духовная». Дипломы от имени Президента - Председателя Правительства Республики Бурятия Вячеслава Наговицына вручены главам муниципальных образований, достигших наилучших результатов в сфере библиотечной деятельности по итогам работы за 2007 год, оказавшим большую поддержку в приобщении насе-

ления к чтению и книге, созданию позитивного образа библиотек своих районов. Дипломы «За большой вклад в повышение общественного престижа книги и чтения» вручены известным государственным деятелям, ученым, артистам, книгоиздателям, многолетним партнерам библиотеки по совместной деятельности в продвижении книги и чтения.

Презентации книг, журналов, литературные и музыкальные вечера, встречи в краеведческой «гостиной» пользуются заслуженной популярностью среди посетителей Салона. За годы проведения Салона состоялись знаменательные и памятные встречи со многими известными деятелями культуры и искусств республики. Гостями Салона были патриарх бурятской фольклористики А.И.Уланов, председатель Союза писателей Бурятии М.Р.Чойбонов, народный писатель Бурятии К.Г.Карнышев, народный поэт Бурятии Б.С.Дугаров, поэт и радиожурналист Д.Р.Доржиева и мн.др.

Наша республика издавна славится общественно-политической стабильностью и межнациональным согласием представителей более ста национальностей, проживающих на ее территории. Активное участие в работе Салона принимают национальные культурные центры. В яркий праздник вылился фестиваль книги «От диалога культур - к межнациональной толерантности», в котором приняли участие восемь центров: Республиканский центр эвенкийской культуры «Арун», Еврейский общинный центр. Татарский, Азербайджанский, Армянский, Немецкий культурный центры, На-

ционально-культурная автономия поляков г. Улан-Удэ «Надежда» и Национально-культурная автономия корейцев Республики Бурятия.

Проведение Книжных Салон способствует реализации Национальной программы поддержки и развития чтения. К работе Книжного Салона проявляют интерес не только в республике, но и в соседних областях и за рубежом. Каждый год посещают Салон представители библиотек Иркутской и Читинской областей, для которых это мероприятие не только хорошая возможность для комплектования книжных фондов, но и повод для плодотворного профессионального общения. В 2002 г. гостями Салона были сотрудники Государственной центральной библиотеки Монголии. В работе XI Международного Книжного салона приняла активное участие делегация полиграфистов и библиотечных работников Монголии.

За 12 лет Салон стал стимулом для дальнейшего развития библиотечного дела, книгоиздания в республике. За последние годы наблюдается ежегодный рост числа новых книг, заметно повысилось качество полиграфического исполнения печатной продукции. Взаимодействие библиотек и СМИ в продвижении чтения - действенный механизм привлечения читательского интереса к книге, создания нового, позитивного образа книги и библиотеки. В дни работы Салона проводится комплексная рекламная кампания, разработана печатная продукция: рекламные объявления, баннеры, эмблема, программа. В печатных и электронных СМИ, на телеканалах и радио размещаются информационные и аналитические материалы о работе Салона. Наши постоянные информационные партнеры - Издательский Дом «Буряад унэн», ГТРК «Бурятия», ТК «Тивиком», ТРК «Ариг Ус».

Время показало жизнеспособность и социальную значимость для республики Книжных салонов. Опыт проведения Салон свидетельствует о том, что издательства, библиотеки и книготорговые организации могут успешно и эффективно работать вместе и добиваться серьезных результатов. Создание книги, ее продвижение от автора до читателя - общая благородная задача, которая объединяет всех. Национальная библиотека Республики Бурятия делает все возможное, чтобы конституционные права наших граждан на свободный, оперативный доступ к информации осуществлялись в полной мере.

Галсама ЧИМИТОВА,
Рыгзема БАТОМУНКУЕВА,
сотрудники Национальной библиотеки РБ.

Эхэ найхан оромни,
 Энхэрэн шамайгаа харахадаа,
 Эшэһэндэл, дуумни
 замхашана...

ТООНТО НЮТАГТАА

Нютагайм абгайнарай
 ноуэр шарай
 Нарантай озолдожо,
 хүрилшэнхэй.
 Бууяма зөөлэхэн хүхэнүүдынь
 Буянтай хүөөр дэлбэршэнхэй.
 Нидхэнүүдынь адаглыш,
 гайхалтай:
 Ниидэһэн хараасгайн
 далинуудтал...
 Эдиршүүл зэмсэгүүдтээ
 мээхэйнүүд,
 Эдэнэрһээ үбгэдүүдшые
 дутуугүй —

Оо, минии Ярууна!
 Шиниим далиин дэлисэ
 үргэн даа —
 Шадамар хурдан
 гүрөөһэдэйшые гүйдэл
 Шаралзаһан дайдыеш
 махажа барахагүйл.
 Оо, минии Ярууна!
 Хүхэбтэр тайгыниш
 нюуса таагдахаар бэшэл,
 Хүртэшгүй намжар ой,
 хада, нуурнууд...
 Эндэхи шулуун,
 набшаһан бүхэндэш
 Эльгэ зүрхэнэйм ханаан,
 энхэрээн
 Эхым нютагай амисхалда
 шэнгэнхэйл.
 Агаар анхилма арюун —
 Аятай сэлгээхэн, сарюун...
 Хүхэ номин тэнгэрийн сууряан

Үргэн энэ талаая
 Үни орхёод, мүнхэрөө —
 Хүлээжэ ядан намаяа,
 Хүлээжэ ядан намаяа.
 Нюсэгэн тайга гуниглан,
 Набшаһадаа үгылэн уйдана.
 Нэгэтэ жэлдээ дабтагдан,
 Намарай буудагые ойлгоно.
 Мүнөөдэр харуул, гунигтайшые...
 Мүнөөдэр хахасахам даа
 таанартаяа —
 Хэды хугасааень бү мэдэе.
 Хэзээдэш ингэжэ дуулаагүйб,
 Харинь минии дуун сээжэдэм
 Хараасгай шэнги нягтаханаар
 Халтирхай далинуудаа
 зэргэсүүлнэ.
 Энэш минии намарай дуун:
 Эндэш үгэ бүхэнийнь —
 Эрын гунигай хүгжэм.

Намжил НИМБУЕВ

Аршаангашаһан нулимсаяа
 Аршахашые сүлөө олодохогүй юм.

ШҮДЭРЛЭГДЭПЭН САХИЛГААНУУД

Сахилгаан шүдэр хоёрнай
 Саанаһаал таарасагүй үгэнүүд даа:
 Гал, уһан бэе бэе
 Гамнаа гэжэ дуулдаагүй.

«Сахилгаан» гэшэмнай юун юм бэ?..
 Саг зуурын дүлэн гү?
 Сасуулшагүй богонихон наһан гү?
 Газар дэлхэйн түүхэдэ ороһон
 Гайхалта мүнхэ дуран гү?
 Нюдэ сабшахын хоорондуур
 Нюусые элирүүлһэн гэрэл гү?..

Урдань иимэрхүү юумэнтэй
 Ушаржа хэзээдэш үзөөгүй
 Улаахан нялха зулайшнуу
 Улануудни эндэ гэжэгэнүүдэгдэнэ:
 Пүрэнэб, энээнэб, ёлоношыеб —
 Пүүлдэнь гэзэгүдүүлэн
 уналайшыеб
 Пүлдэтэйхэн эдэ сээсэгүүд дээр.

***

Шим далай болон долгилхош,
 Биш тэнгэри болон хүхэрхэб.
 Нюдэнэй холын үзүүртэ
 Нэгэтэ хойулан ушаржа,
 Хэтэ мүнхын жаргалай
 Хуби заяа эдэлхэлди.
 Гэгээн сагаан үдэр
 Гэрэлдэ бэе хараһандал,

Эмээлтэ мори харамсаараа,
 «Эрдэни!» — гээд лэ халахагүй.
 Паншагаа сайбалзуулан тэдэнэр
 Паруулхан нарандаа игаангаа,
 Үнгэрһэн үдэрнүүдэ эрхидэжэ,
 Үлэ магадхан ханаандаа
 Үбэл, хабар, намарнуудтаяа —
 Үнгэрэн ошоһон сагуудтаяа...
 Үгөөр хяһууришаг барһадай
 Үгүүлэл одоол сэнтэй шуу:
 Арбан жэл соо нэгэтэл
 Адхаран сээглэдэг занданшуу.
 Шууяагүйхэн тэдэнэй амидаралые
 Шубуудтай, модонуудтайшые
 жэшээлмээр —
 Сагайнгаа ерэхэдэ,
 энэбхилдээр,
 Саада орондоо мордохо...
 Хүлнүүдэйн хажууда, эльһэндэ
 Хүльбэрэлдэжэ наадаһан
 үринэрынь
 Хэгдэжэ үрдсэгүй барилгынь
 Хэзээш заабол бодхоохол...

ЯРУУНА

(Намарай ой соо)

Нюсэгэн тайга гуниглан,
 Набшаһадаа үгылэн уйдана.
 Нэгэтэ жэлдээ дабтагдан,
 Намарай буудагые ойлгоно.

Хада, уулын оройдо,
 Хабтагай Яруунын халхинда
 Минии носоһон түүдэг
 Мэнээр унтаршаха хэбэргүй...

Эхын шуһан ямар шанга юм?!
 Эшэндээ арьяатание
 татаһандал,
 Намаяа иишэ тэгүүлнэ —
 Нарайдаа эндэ үлгэдүүлээшыегүй
 хаам.

Хэдэн өөрсэ аялгаар наяран,
 Хүгжэм мэтээр зэдэлиэ.
 Хилганын гашуухан үнэр
 Хэзээдэ хайлаһан саһанай
 Хайрата гунигаар дэгдэнэ.
 Иигэжэл тааруулан байгаали
 Ирагуу заншалаа һэргээнэ.
 Хада, тайга, жалгын хүгжэм
 Ханилһан гансадаа дуратай
 Хандагайн дуугаар ханхитадана.
 Сахали шубуунай уйдхартай
 гангинаан
 Самаряан Гүүндээр гунигтан
 долгитноо.
 Аймхай гүрөөһэдэй гүйдөөһөө
 агаарта
 Аалиханаар сорьётоно бэсынь
 үнэрэй анхилаан.

Тэнгэри үүлэгүй — сэнхир,
 Тойроод шэмээгүй — эльдин.
 Үни мартагдаһан хүнхэр,
 отогуудһаа
 Уг гарбалнуудайм хөөрэлдөөн,
 Урда холын сагта ажаһууһан
 Угсаатанайм дүрэнүүдэй
 үзэгдөөн...

Хада, уула, жалганууд
 Хагдарһан сая жэлнүүдые
 Хүмэрюулэн, тэхэрюулэн бусаагаа:
 Моритой хүбүүдэй энээлдээн,
 Пүрэг хонидой маараан,
 Мүнгэн дүрөөнүүдэй ханхинаан,
 Пэеы гэрнүүдһээ — шууялдаан.
 Парьһан хүнгэхэн гугалнуудай
 Паршаганан дуулдаха абяан...

Эдэ хуу намда харагдаа —
 Эртэ урдын угсаатанайм
 Энхэргы сэсэн зугаанһаа.

Уг минии изагууртан

Ута хүзүүтэ галуунууд
 Уяран нигэжэ дуулагда,
 Уужам талаая хурылан.

Буряад хуураа баряад,
 Буурал хахалтай хууршаншуу —
 Инагайнгаа хасархани
 эльбэһэндэл,
 Ирагуу дуугаа хантинуулхам!

Алим минии тэрэ хуур,
 Аялгаар салдидама гуниг хуур,
 Уужам баян тала соо
 Угсаатанайм шоуһан морин хуур?..

Хаанаб гэнэб, минии хуур?! —
 Хадагалаатай байһан нюосаяа
 Хүхы шубуундал донгодон,
 Хүбүүниш шамдаа зорюуяна,
 Оо, минии Ярууна!

***

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ
 зогсонхойб —
 Бүглүү хүбшын баглаа модон дор.
 Үгөөр нааданаб, үгөөр —
 Улаан мүндэгэр үлирөөр:
 Дээшэнь шэдэнэб, баринаб,
 Дээшэнь шэдэнэб, баринаб.
 Манаад намайгаа, тойроод,
 Морид, сээсгүүд, үхибүүдые —
 Мартангүй ажалаа
 үргэлжэлүүлхыем
 Магтаһаншуу гуйна,
 дэмжэнэшые...

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ
 зогсонхойб —
 Бүглүү хүбшын баглаа модон дор.
 Үгөөр нааданаб, үгөөр —
 Улаан мүндэгэр үлирөөр:
 Дээшэнь шэдэнэб, баринаб,
 Дээшэнь шэдэнэб, баринаб.

«Шүдэр» гэшэнь юун бэлэй?..
 «Шүдэр» — шүдэр лэ ааб даа:
 Оролдожо юумэ бүтээхэдэш,
 Ондоо болгохо табисууртай.

Ногоон тала дайда дээр
 Ногто, хазаар, эмээлгүйгөөр
 Сүлөөдэл дуратай туруунуудаараа
 Сууряатуулаха гэжэ хэнгэргээр —
 Хүлэгэй нигэжэ ханахадань,
 Хүлнүүдынь шүдэртэ баригданхай..
 Ялас гэхэн сахилгаае
 Яжа, юрэдөө, шүдэрлэлтэйб?
 Сэсэн бодолой түрэсые
 Сэгнэн яжа зуралтайб?
 Шүлэгэй манатаһан шарайе
 Шүүрэн яжа һагшалтайб?..
 Шүлэгшын ажалье жэшээлэн,
 Шүүмжэлэгшэд иигэжэ сасуулхал:
 «Залуухан зоолог эрдэмтын
 Зураганаһан гүрбэл барибаб гэн.
 Омогорхон тэрэнэй байхада,
 Оодон һүүлһэнь ондоо
 Олзо гэжэ байхагүй...»

...Панаан, сэдхэл хүлгөөтэй —
 Пананхайб аадарые, хүлээнэб!
 Ялас гэхэн сахилгаае
 Яагаал шүдэрлэжэ үзэхэб даа?..

***

Баарһад даа, минии хүлхэнүүд —
 Багадажа, уйтадаһаһан
 гугалнууд сооһоом
 Харагдана: нариханууд,
 шүрдэгэрхэнүүд -
 Харанхыда ургаһан
 шэлбэһэнүүдшүү...

Гугалнуудаа тайлахадажа, байза,
 Гамгүй бажуугдаһан хүлнүүдээрээ
 Хүхэхэн зүлгэ ногоон дээрээ
 Хүльбэрхэм, хатархам хайса.

Хүхэ сэнхир долгиндош
 Хүмэрин, оймон гэрэлтэхэбди.

Баглаг сагаан үүлэнүүд,
 Баһа — элдэб онгосонууд —
 Хоёр бидэнэрэй хоорондуур
 Хойшоош, урагшааш
 тамархал.

ДУРЛААН БАСАГАНАЙ ДУУН

Хододоол мүнхэ, залуу байг
 Хүдэр бэе, сэдхэлшни.
 Хододоол зөөлэхэн,
 энхэрхы байг
 Холын нютаг хэндэшые.

Шиниимни хүлэг хаанашые
 Шэрүүн хохидорол асархагүйл.
 Панажа намайгаа ябабалшни.
 Паатуулаха юумэн ушархагүйл.

Харин дурааа мартажа,
 Халта мүлтэ дейбодлоо хааш.
 Буруу ябадал сохёо хааш.
 Бурхан хэзээш байха лэ.
 Нюдэнэймни тэрэ уйдхарта
 Нүгэлшни балшыса үзэгдэхэ лэ.

ЮЯ

Хүгжэм шэнги нэрэтэй
 Хөөрхэн грузин басагахан лэ...

Намарай хулһанда аһалдаһаһан
 Нямняатай жэшээлмээр
 нэрэхэн лэ:
 Аалиханаар тэрэнииш үлээлэ.
 Абяаниинь энээжэш магад лэ.
 Эрбээхэйн далитай юумэндэл,
 Эрбелдээд, өөдөө дэгдэхэ лэ.

Бэлигтэй уран зохёолшо, поэт, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн

ЯЛАС ГЭМЭ ХУРСА БЭЛИГТЭЙ, ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛ ЕХЭТЭЙ НЭН

Олон захатыг бүтээхэн ехэ талаан бэлигтэй, урагшаа ханаатай, урма зоригтой, эдэбхи үүсхэл ехэтэй байхан алдар суута уран зохёолшо, поэт, «Хараасгай» («Ласточка») гэнэн хүүгэдэй журналай редактор байхан Цыден-Жаб Арсаланович ЖИМБИЕВЭЙ түрһөөр 80 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагданан удха түгэлдэр уулзалга-выставкэдэ уран зохёолшод, поэдүүд, олониетэ, уншагдад, түрэлхидын, нүхэдн багал ехэ угай бэлигтэй басаганайнь, керамикаар элдэб хайхан амһарта, бүтээлүүдые хэдэг уран зурааша Рэгзэма Цыденжаповнагай урилгаар тон олоороо Соёл, искусствын республиканска музей ерэжэ, хонирхолтой үдэшэдэ хабаадаа, дурсалгануудаараа хубаалдаа.

Пайхан буряад дэглтэй тус музейн эрдэмтэ хүдлэмрилгшэ Баира Самбуевна Санжижапон ялас гэмэ хурса бэлигтэй байхан Ц.Ж.А.Жимбиевэй зохёохы баян намтар, арад зондоо зорюулан аша буянтай ажал хэрэгүүд тухайнь хөөрөбэ. Угынь үргэлжлүүлжэ, нэрыень нэрлүүлжэ байхан шадамар бэрхэ, талаан бэлигтэй Рэгзэма басагантайнь, Америкэхээ ерһэн багал хүгжэмшэ сэдхэлтэй Анжей зээтэйнь эндэ сугларагдады танилсуулһан байна.

Эгээл түрүүн үгэ абаһан ВАРК-ын президент, суута спортсмен, тренер, нийтын эдэбхитэн Г.Н. Манжуев тэмдэглэхэдэ, «хамагай урда ябадаг, арадтаа суутай, дуутай, буряад зонойнгоо соёл, литература үргэжэ, дэлгэрүүлжэ ябаһан нүхэдэймни нэгэн нэн, гэртэншье, дачаданшье оло дахин уулзаһан байна. Гэсэрэй һайндэрэй, I Петр хааниие бараалхахаа хори буряадудай 300 жэлэй ойн баярай, бусад һонин уулзалга, үдэшнүүдэй эдэбхи үүсхэлшэн байгаа, хүниие унтуулха, хэбтүүлхэгүй гэхээр һонин юумэ ханаада лэ, заабол бөөлүүлдэг нэн. Монгол нүхэдтэй ороһон фото-зурагууд олон бии: Хушын нуурай эрьсэдэ, Дашбалбарта. Олон нүхэднай мүнөө үгэ байһаниинь халагламаар. «Хараасгай» журнал хүүгэдтэ эмхидхэн, монгол туургата арадуудай хүүгэдэй эмхин президент байгаа, «Их наадамай» уулзалгануудые эмхидхэ, В.Инкижиновэй нэрэмжэтэ жаса, Кирсан-шатар байгуулаа. Талаан тудалдажа, Эрдэндэтэ хибсэй фабрикада суута артистнуудайнгаа - Л.П.Сахьяновагай, Д.Ц.Дашиевай, Б.Б.Ямполовай, бусад зоной дүр зурагуудые бүтээһэндэ баяртай. Хоёр миллион түхэриг оложо, «Хараасгай» журналыень нэргээл гэхэ байна. Нютагаа бусаһан Рэгзэма басагандан дору дохиноб. 20 жэл болоод, 100 наһыень бүри һайнаар тэмдэглэхэбди» гэжэ найдуулба.

1947 онһоо нүхэд ябаһан сомди, тэрэ үедэ «Буряад үнэндэ» мэдээжэ болоһон, бэлигтэй уран зохёолшо Барадий Мунгонов бидэниие танилсуулаа нэн. Цыден-Жабнай ехэ ажалша, нэтэрүү байгаа, хойно хойноһоон романуудаа, шүлэг, дуунуудаа һубарюулаа. Эртэ мордоһониинь харамтай, зай, яахабши даа, бурханай үгһэн наһан ха юм. Би өөрөө 80-тай болооб. Сергей Манжигеевтэй олондо мэдээжэ болоһон «Шамхандаа» дуунайнь нэрээр нэрлэгдэн гоё номыень басаганиинь хэблэн гаргаһаниинь ехэ һайн, - гэжэ хэлһэн, дурсаһан Буряадай арадай поэт, республикын Гүрэнэй шангай лауреат, һаяар 80 жэлэйнгэ ойн баярые Үндэһэн санда тэмдэглэхэ байһан А.Д.Бадасв түрэлхидтэн баяр хүртөө.

ВСГАКИ-гай профессор, МАН-ай академик, профессор, искусство шэнжэлэлгын доктор В.Ц.Найдакова хүгжэмтэ-драматическа техникумэй оюутад ябаһанаа, театрта суг хүдэлһэнөө ехэ тодорхойгоор хөөрөжэ, олоной хонирхол татаба. Түрэл хэлээ хүсэд һайн мэдэхгүй Түнхэнөө ерһэн залуухан басаганай һуража эхилээд байхада, Свердловско консерваториһоо Цыден Цыренжапов, Цыден-Жаб Жимбиев, Федор Сахиров гэгшэд ерэжэ һураһан, суута В.С.Халматовта, Б.Г.Аюшинда заалгаһан, бэлигтэ хурсадхаһан байна. «Хүгжэмтэ колледжын 75 жэлэй ойн болоходо, анхан драматическа шгэлэлтэй, бэрхэ, бэрхэ багшанаргай байһан тухайнь түүхэ соонь дурдаггүй үлэһениинь голхормоор. Үндэр наһатай зоной үлөөгүй хада мүнөө үсын залуушуул түүхэ дүүрэнээр мэдэнгүй бшуу. Юуб гэхэдэ, уг унгимнай, урданай буряад өөрын соёлтой байгаа: баабгайн, агнууриин наадатай, тээгэтэй, бусад ёһо заншалтай, үлгэршэдтэй, дуушадтай, хатаршадтай байһан юм. Цыден-Жаб Арсалановичай ажалые үргэлжлүүлхэ зон олон, мүнөө В.А.Агалова Инкижиновэйнь нэрэмжэтэ жасые шадамар бэрхээр хүтэлнэ. Римма (Рэгзэма) басаганиинь бэрхэ уран зурааша болоо. Тамара Антоновна - хани нүхэрын манай институтда олон жэл хүдэлөө» гэжэ онсолһон байна.

Ага нютагаа, Хёлго хатанаа романууд, шүлэгүүд, дуунууд соогоо магтаһан бэлигтэй уран зохёолшо тухай үгэ хэлһэн мэдээжэ журналист, Россин болон республикын соёлой габыята хүдлэмрилгшэ, Хани Барисаанай орденто Б-М.Ж.Жигжитов 80 жэлэйнь дурасхаалай үдэшэдэ зорюулагданан «Буряад үнэн» «Дүхэригтэйнгээ» нюорнуудтай танилсуула зуураа «Коммунист партиин үүсхэлээр 30 мянгатанай дунда аяар холын Ага, Согто-Хангил 3 жэл хүдэлхээ ошоһон Ц-Ж.А.Жимбиев тэндэ «Талын харгинууд» гэнэн түрүүшынгэ роман бэшһэн юм, харин нүхэдын Барадий Мунгонов «Харьялан урдаа Хёлгомнай», Жамьян Балданжапон «Сэнхир хаданууд» гэнэн романуудаа бүтээһэн байна. Нүхэдэйнгөө дунда «Буряадай Колумб» гүүлэдэг байһан Ц-Ж.А.Жимбиевнай үхибүүдэй зүрхэ сэдхэл татадаг «Хараасгай» журнал гаргаа, олон гүрэнүүдээр ябаһанай дүнгөөр баримтата туужа, лама санаартан, ажалша зон тухай бэшэ. Агынхид өөһэдыгөө романууд соонь танидаг болоһон байгаа. Агада, Согто-Хангилдаа «Колхозой хүндэтэ гэшүүн» болоһон алдартай, тиймэһээ Агын түлөөлэлгын зүгһөө баглаа сээгүүдые дамжуулхамни» гэжэ соносгоод,

Г.Н. Манжуев, Б.С. Санжижапон

В.Ц. Наيداкова

Б.М.Ж. Жигжитов

«Хараасгайнд» Шэнэ жэлэй үгһэнэ

басагандань дамжуулжа, мүнэн бэлэг хундалдуулба.

«Хараасгай» журналда суг хүдэлһэн радиожурналист, республикын соёлой габыята хүдлэмрилгшэ Б.Л.Гомбоев, «Буряад үнэн» хэблэлэй байшангай хүдлэмрилгшэ Н.Н. Бальжинимаева, мүн би гээд

дурсан хөөрөбэбди.

Манай эжы Гыма Бадмаевна Дариева республикынгаа Финансын министрствэдэ, Октябрьска райфодо пенсидэ (табан үхибүүтэй хадаа 50-һаа) гаратараа хүдэлһэнэй удаа Ц-Ж.А.Жимбиевэй урилгаар «Хараасгай» («Ласточка») журналайнь ахамад

бухгалтераар хүдэлжэ, телевизор стул, столһоо эхилээд хамаг юумэ хуу суглуулалсаһан, журнал гаргалгадань хамһалсаһан, олон жэлдэ суг хүдэлһэн байна. Тэрэ үедэ бэлигтэй уран зураашад Александр Хоренов, Валерия Богданова, харюусалгата секретаряар Янжима Бараникова, хүдлэмрилгшэдөөр - Александра Дамдинова, Намжилма Бальжинимаева (кассир), һүүлдэнь уран бэлигтэн, журналистнууд, уран зохёолшод, поэдүүд - Юрий Будаев, Рахмет Шоймарданов, Бавасан Гомбоев, Цырен Шойжонимаев, бусад зон хүдэлдэг нэн. «Хараасгай» лэ байшанда анхан хүгжэмтэ-драматическа техникум байхадань, артистка болохоо, суг һурахаа ороһон, уданшьегүй хаяһан манай эжы хожомынь Цыден-Жаб Арсалановичтай энэл байшандаа уулзаһан, суг хүдэлһэн байха юм. Декабрин хуушаар үүсхэл ехэтэй редакторынь хүүгэдэй һайндэр - Ёлкин наада эмхидхэдэг, ажалшадийнгаа үхибүүдые суглуулдаг байгаа. Суута поэт Гунга Гомбоевич Чимитовынь Жабар-Үбгэн болодог нэн. Нэгэ үедэ бурдрамын театрай бэлигтэй артистнууд Даши-Цырен Дашинамжилов (Жабар-Үбгэн), Дабацу Юндунова (Саһан хүүхэн) гэгшэдэй бэрхээр хүүгэдые хүтэлбэрилхэдэнь, манай Вика заахан байжа, Жабар-Үбгэнһөө айгаа бэлэй.

Хожомыньшэ эсэгымнай - Доржопалан Дылгырович Дымбрыловэй хоёр пьеснүүдэй номой презентациин үдэһын Үндэһэн санда болоходо, мэдээжэ уран зохёолшо С.С.Цырендоржиевтай суг хүтэлһэн, I Петр хаанда хори буряадудай ошоһонной 300 жэлэй ойн баярай хэмжээ ябуулгануудта ехэ эдэбхи үүсхэл гаргаһан габыятай байна. «Их наадам», «Кирсан-шатар», бусад һонин үйлэ хэрэгүүдые эмхидхэдэг байһан тухайнь суг хүдэлһэн Б.Л.Гомбоев, Н.Н.Бальжинимаева ехэ дулааханаар дурсаба. Хээрэ тала руу журналистнууд Цыден-Жаб Арсалановичай эдэбхээр ошожо, ноһоор нэеы дараһынь хараа, буряад номуудай киоск бии болгоһон тухайнь хэлэгдэ.

«Нэрэтэй түрэтэйгөөр энэ наһая элдэгты» гэнэн үгэнүүдтэй шүлэгийн уулзалга-выставкын түгэхэлдэ эдэлжэ, музейн директор Оюна Чингисовна Гуреева баглаа сээгүүдые Рэгзэма Жимбиевада эндэ олоор сугларһан зоной халуун альга ташалган дору бариба. Түгэхэлэй дурсалгын хайхан үгэнүүдые Хэжэнгэ нютагай ажалай ветеран Г.З.Бальжиров зорюулба, басагандань мүнэн бэлэг бариба. Удаань Анжей зээтэйнь выставкэ нээгээ. Хани нүхэрын, манай бэрхэ багша Е.В.Бальжирова Цыден-Жаб Арсалановичтай техникумдэ суг һураһан байна. Гэр бүлөөрөө нүхэсэдэг байһанаа Гвибал Зоригтуевич дурдаа.

Музейе шэмэглэһэн олон тоото фото-зурагууд, шагналнууд, бусад экспонадууд баян сэдхэлтэй, бүхы дэлхэйгээр олон нүхэдтэй, мэдээжэ танилнуудтай, ялас гэмэ хурса бэлигтэй байһые гэршэлээ.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: уулзалгын үедэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

«КАПИТАЛИСТИЧЕСКАЯ ГЛОБАЛИЗАЦИЯ — НОВАЯ ФОРМА ЗАКАБАЛЕНИЯ И УНИЧТОЖЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСТВА»

(По материалам XXII Всемирного философского конгресса)

«Я не предам будущее ради быстрых денег».

В. фон Сименс.

«И силы темны,
 и время шершаво.
 Чужими умами живем.
 И левые справа, правые слева —
 Глядь, Землю и перевернем».

Э. Балашов.

С 30 июля по 5 августа в городе Сеул (Южная Корея) впервые в Азии проходил XXII Всемирный философский конгресс: «Переосмысленная философия сегодня». В нем приняли участие 3000 человек из ста стран мира. Наибольшее количество докладов было представлено философами из России, США, Китая и Кореи. Это был действительно всмиренный форум: здесь была обеспечена всепланетная представительность, здесь сошлись Восток и Запад, Север и Юг. Здесь были представлены все философские направления, все глобальные проблемы современности. В центре внимания участников Конгресса была интерпретация современной эпохи.

В КАКОМ ОБЩЕСТВЕ МЫ ЖИВЕМ?

Мы живем в эпоху капиталистической глобализации, когда главной ценностью объявлен капитал, когда «деньги стали злоеже важными» (Б. Хюбнер) и когда «процветание ассоциируется с обуржуазиванием» (Дж. Грей). По мнению большинства участников Всемирного Конгресса, «глобализация, которая контролируется капитализмом, и которой движет прибыль, — это новая форма закабаления и уничтожения человечества».

Мы живем в буржуазном обществе потребления, где поощряется истерически-алчное стремление к материальному обогащению и где выработан иммунитет к духовным ценностям. Здесь на смену просвещению и творчеству приходят развлечения и наслаждение. Когда-то ценились добродетель и скромность, сегодня царит дух торгашества, алчности и жадности. Раньше наука была духовной ценностью, а сегодня она стала технологией извлечения прибыли. Как сказал македонский философ В. Давчев, мы живем в эпоху «экзистенциального абсурда».

Ситуация носит трансцендентный характер, и, как заметил один из участников Конгресса, наше положение можно было бы назвать комичным, если бы оно не было столь трагичным.

По мнению китайского философа Dan Lin, развитие науки и техники в условиях капиталистической глобализации ведет к мировому обществу риска. Формирование общества риска связано с такими фундаментальными изменениями, как «конец природы» и «конец традиций»; это состояние страха и фрустрации, неопределенности и неконтролируемости. «Капиталистическая модель технологической модернизации, — говорил китайский философ Quan Shi Li, — принесла с собой экологический кризис, разрушение окружающей среды, истощение ресурсов, поляризацию богатства и бедности, моральную деградацию и отчуждение труда».

Словом, философы мира выразили свою обеспокоенность глобализацией человеческих пороков. Каждому здравомыслящему человеку ясно, что такая ситуация чревата социальным взрывом. Хочу обратить особое внимание на то обстоятельство, что никто не подвергал сомнению сам факт глобализации; речь шла об изменении характера и вектора глобализации.

По мнению китайского философа Zhao Shifa, сегодня формируется новый глобальный стиль мышления. «Этот стиль мышления, — сказал он, — делает больше ударения на различиях, на принципах справедливости и честности, на всестороннем развитии личности». Иначе говоря, как заметил другой китайский философ Xiping Feng, необходимо переосмысление марксистского социализма как практического гуманизма.

«Мы сегодня забыли Маркса, и в этом нет ничего хорошего, — сказала турецкий философ J. Kuchuradi. — В социальном отношении мы видим изменения к худшему. Углубляется пропасть между богатыми и бедными; складывается страшно неустойчивая ситуация». Сегодня Маркс, несомненно, актуален. В частности, его идеи о неустойчивости капитализма оказались верными. Об этом также пишут западные историки, экономисты и социологи.

В последние годы возрос также интерес к теоретическому наследию В.И. Ленина, и во многом это связано с возрождением Востока. Как заметил американский философ Kah Kyung Cho, «Восток идет на Запад... Запад учит нас зарабатывать на жизнь, а Восток научит нас ЖИТЬ».

Китайский философ Pe Ping особо выделил культурно-национальный подход к глобальному развитию, обоснованный В.И. Лениным. Этот ленинский подход, по его мнению, можно рассматривать как альтернативу капиталистической глобализации. Это означает также, что Запад утрачивает монополию на глобализацию, что он не главенствует в этом процессе. Как известно, В.И. Ленин связывал перспективы мирового развития с возрождением Востока, с «союзом России, Китая и Индии».

КАКИМ ДОЛЖНО БЫТЬ ОБЩЕСТВО БУДУЩЕГО?

Задача философии состоит в том, чтобы не только обосновывать необходимость перемен, но и определить вектор изменений. Не случайно, на Сеульском Конгрессе большой популярностью пользовался знаменитый тезис Карла Маркса: «Философы лишь различным образом объясняли мир; задача состоит в том, чтобы изменить мир».

Господствующие ныне идеологические конструкции типа неолиберализма или американского прагматизма исчерпали себя и не могут служить философскими ориентирами для современного мира. Об этом говорили и восточные, и западные философы (Zhou Shifa, Marie Helene Parizeau, Jean Goffi и т.д.).

Социальный прогресс невозможен, если люди не готовы признать, что мир может быть иным. Из опыта истории мы знаем, что изменения происходят быстро, если общественное сознание настроено на них. Но мы не тронемся с мертвой точки, пока не будет явлена альтернатива капиталистическому обществу потребления. В качестве такой альтернативы на Конгрессе было названо, в частности, нравственное общество. Это такое общество, где все его члены следуют правилам и нормам общественной морали.

Сегодня, по мнению участников Конгресса, индивидуальный и групповой эгоизм подрывает стабильность развития. Вот что предложила канадский философ M. Parizeau: «Нужна социальная этика, ограничивающая эгоизм; либеральная демократия должна быть поставлена в этические рамки. Должен существовать моральный кодекс для правящих кругов. Нам нужны общие правила для всего человечества. Для этого нам следует учесть моральные нормы традиционных культур, которые сегодня игнорируются государственными структурами при составлении законов».

Большое внимание на Сеульском Конгрессе было уделено морально-этическим аспектам демократии. Серьезную угрозу для подлинной демократии представляют как эгоцентричный индивидуализм, так и агрессивный коллективизм. «Для обеспечения демократии необходимо создать универсальную этику для всех людей», — считает французский философ Jean Goffi.

Критике неолиберальной трактовки демократии, которая игнорирует моральные нормы, посвятил свой доклад американский философ Fred Dallmayr. Он полагает, что демократию нужно рассматривать как «этическое сообщество». В этом отношении, по его мнению, огромный интерес представляет социокультурное наследие Востока, в частности, учение Махатмы Ганди о самоуправлении народа, а также концепция нового конфуцианства, развиваемая Tu Weiming.

Американский философ Vittorio Posle подверг аргументированной критике доминирующую модель процедурной демократии.

Вместо формалистического концепта демократии он предложил понимание демократии как разумного средства достижения субстантивно-реальной и межпоколенческой справедливости. Нравственное общество, по его мнению, это такое общество, где поддерживается морально-этическое отношение к природе, где признается межпоколенческая справедливость, где соблюдаются моральные нормы по отношению к будущим поколениям.

Без заботы о будущих поколениях невозможно устойчивое (длительное) развитие человечества. Сегодня будущие поколения людей не имеют права голоса; но кто-то ведь должен защищать их права и в наши дни. На Сеульском Конгрессе высказывалось мнение о том, что философы как вестники Вечности должны активнее представлять интересы будущих поколений, продвигая идеи устойчивого развития.

Китайские философы Xiandong Wu, Feng Zhen, Si Qi, Xiping Feng, Li hua Li в качестве идеала общества будущего предложили социалистическое гармоничное общество. Это общество, где существует гармония между человеком и природой. С точки зрения ценностной перспективы, оно гарантирует свободу и законность, чтобы обеспечить права человека; оно реализует демократию, чтобы обеспечить социальную справедливость и честность. «Конструирование и реализация современных ценностей, — сказал Xiandong Wu — это основополагающий подход к строительству социалистического гармоничного общества». В связи с этим китайские и скандинавские философы напомнили о необходимости дополнения марксистской концепции социализма ценностно-этическим подходом, представленным, в частности, моделью устойчивого развития.

ФИЛОСОФИЯ БУДУЩЕГО

Историческое значение Сеульского Конгресса заключается в том, что он заложил фундамент для формирования единой мировой философии, отвечающей вызову глобализации. Средством формирования новой философии является «синтез Востока и Запада», по выражению корейского философа

Yersu Kim. Философская концепция свободы, разработанная на Западе, стала моделью для всех, кто борется против тирании, за права человека. Философская концепция гармонии, разработанная на Востоке, служит сегодня парадигмой решения стержневых универсальных проблем современности, в том числе проблемы устойчивого развития. В данном контексте философия будущего можно назвать философией свободного и гармоничного мира.

Парадокс современной политики состоит в том, что она пытается втиснуть стратегию устойчивого развития в прокрустово ложе неолиберальной идеологии капитализма. Однако вечные ценности устойчивого развития несовместимы с капиталистическим миропорядком, имеющим преходящий характер. Не нами сказано: «Закат мирового капитализма не за горами». Время антикоммунистов типа Буша уходит.

В результате капиталистической глобализации мир сильно сместился вправо. Для восстановления мировой гармонии, то есть для перехода к устойчивому развитию человечества, необходим сдвиг влево, в сторону социалистических идеалов общественного бытия. Мы имеем в виду не сталинский технократический социализм, а этический социализм, о котором мечтали лучшие люди человечества.

Социальный мир, в котором мы живем страшно неустойчив и дисгармоничен. Сегодня еще не пришло время для гармонизации всех общественных отношений, но об одном императиве можно сказать уверенно: необходимо преодоление конфронтационного расщепления общества на сверхбогатых и сверхбедных.

Мы живем во Вселенной, «сработанной» удивительно тонко и гармонично. Это научно доказанный факт. Задача состоит в том, чтобы согласовать жизнь социума с законом гармонии — законом Вселенной. Такова квинтэссенция стратегии мудрости, представленной мировой философией.

Вячеслав МАНТАТОВ,
 заслуженный деятель
 науки России, руководитель
 кафедры ЮНЕСКО,
 директор Института
 устойчивого развития
 ВСГУ.

«Спорт-тамир - манай айлшан»

БҮХЭРОССИН ГҮЙЛДӨӨН - НАРНАТАДА

Үнгэрхэн амаралтын үдэр Россин 194 хотонуудта «Кросс наций» гэнэн гаршаг доро бүхэроссин гүйлдөөнэй үдэр хүрбэ. Тэрэнэй тоодо манайшые республика оролсоо. Кабанскын, Мухар-Шэбэрэй, Яруунын аймагуудта болон Улаан-Үдэ хотодо манай 19 мянга гаран хүн энэ хайндэртэ хабаадаба. Росси дотор тус хэмжээ ябуулга 2004 онноо үнгэргэгдэнэ гээд хэлэхэ хэрэгтэй. Жэл бүри гүйлдөөндэ хабаадаха дуратайшуулай тоо олошорно. Нёдондо жэл манайшые республика нимэ хэмжээндэ оролсохо тухайгаа мэдүүлээ. Пүүлэй мэдээгээр, сентябриин 21-дэ Росси дотор 1 миллион 25 мянган хүн гүйлдэбэ.

Яруунын аймагай түб болохо Нарната тосхондо хоёр мянга гаран хүн хабаадалсаба. «Кросс наций» нимэ холо харгылаагүй байгаа ёхотой, - гээд яруунынхид энэбхилнэ.

- Энэ хэмжээ ябуулга Яруунада эмхидхэхэ тухай үшөө хабартаа хөөрөлдөө хэмди. Энэ шиндхэбэри абанандамнай хэдэн шалтагаан бни. Юуб гэхэдэ, 2009 ондо Яруунада хүдөөгэй спортын нааданууд үнгэргэгдэхэ юм. Тиймэхээ эндэхэ хүтэлбэрилэгшэдэй томо хэмжээнүүдые хэр хайнаар эмхидхэхые харахаа ханааб. Хоёрдохоор гээ наа, хүдөөдэ зарим хотонууднаа үлүүгээр, хонирхолтойгоор үнгэргэгдэдэг гэшэ, - гээд спортын габыята мастер, физкультура болон спортын талаар республиканска хорооной ахмад мэргэжэлтэн Павел Яковлев хэлэнэ.

Одоошые яруунынхид харюусалгатайгаар бүхэроссин хэмжээ үнгэргөө. Кросс-урилдаан Нарната тосхоной табан үйлсөөр болобо. Энэ найрта хабаадаагүйшые арад зон хорёо соохоонь гаража, тамиршадые халуунаар угтан абаа.

Яруунын аймагай захиргаанай физкультура болон спортын талаар таһагай ажалшад эдэ үдэрнүүдтэ эдэбхитэйгээр хүдэлөө. Гүйхэ харгы, тайзан хайнаар бэлдэгдээ. Харин ажаһуугшад бүхыгөөрөө энэ хэмжээс угтан абаа. Юуб гэхэдэ, мурьсөөнэй эхилтэр бэлдэлгын ажал ябуулагдаа. Мүнгүйхэ дуратайшуул ута унжагай оошорто байжа, эндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө. Москва наа эльгээгдэн футболконууд заримда хүртэбгүй. Урда үдэрнүүдтэн тараагдаһан футболко абанан хүбүүд, басагад тэрээнэ хургуулидаа үмдөөд эржэ байгаа.

- Хүдөөгэй спортын наадануудта манай яруунынхид тодо эдэбхитэйгээр хабаададаг гэшэ. Наадан бүхэнһөө дүнгүүднай хайн болоно. Харин хүнгэн атлетикэ маанадые доошонь татана. Энэ бүхэроссин гүйлдөөн аймагайнай хүнгэн атлетикын шэнээр мүндэлхэдэ, аргагүй туһатай байха. Бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болоһон Татьяна Позднякова болон Николай Андреев гэгшэд Ярууна наа уг гарбалтай юм. Тиймэхээ хүнгэн атлетикын хайн заншалые манай аймагта нэргылэлгэ гол уялгамнай болоно, - гээд аймагай толгойлогшо Дамби Базарович Дамбасв хэлэнэ.

Программын гурирмаар багашуул эгээл түрүүн гүйлдэбэ. 187 басагад сооһоо Нарнатын Тания Гарина түрүүлжэ гараа. Хүбүүдэй дунда Эгэтын-Адагай

Эрдэни Лыгденов шалгараа.

11-14 наһатайшуулай дунда Нарнатын Тания Самсонова болон Иисэнгын Содном Раднаев чемпионой нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэбэ.

1991-1993 онуудай басагадай дунда Хори тосхоной Валерия Лешкевич нэгэдэху хуури эзэлээ. Тэрэ индустриальна техникумэй оюутан юм. «Хоёр жэл соо бээ хорёоб. Алексей Александрович Смирнов хоригшомнай болоно. Нэн түрүүн гээгдэдэ ябааб. Тинн зүүн үйлсэдэ урда гүйжэ ябаһан басагадые хүсөөб. Булта хайн гүйдэг хабаадагшад эндэ ерээ», - гээд Валерия Лешкевич хөөрэнэ. Басаганай энэ тон ехэ амжалта болоо.

Энэ наһанай хүбүүдэй дунда Тужинка хууриной Андрей Арефьев илалта туйлаа. «Бингэдэху класснаа гүйнэб. Энэ амжалта минни үшөө нэгэ дабаан болоно. Энэ хэмжээнэй Яруунада болоходонь, баяртай байнабди. Мүнөөдэрэй 3 километр хүндэ байгаа. Иимэ хайн уларилай тогтоогүй наа, амжалта туйлахагүй байгаа», - гээд 11-дхи классай хурагша Андрей Арефьев бодомжолно.

Тужинка хууриной Жаргал Доржиев хүнгэн атлетикээр хүбүүд, басагадые хорилго хэдэг. Тэрэ үрэ дүнтэйгөөр хүдэлнэ. Энээнннн мүнөөнэй «Кросс наций» гэршэлнэ. Тужинка наа уг гарбалтай Ольга Рудакова эхшүүлэй дунда түрүүлжэ гараа. Ольга Нарнатада училищида хурана, тогоошон мэргэжэлтэй болохо юм. «Наймадахи класснаа хорилго хэдэг би. Тиймэхээ эндэ тиймэшые хүндэ байгаагүй. Эхинһээнэ абаад түрүүлэб», - гээд Ольга Рудакова хэлэнэ.

Хорин аймагай Евгений Игумнов 1987-1990 онуудай эршүүлэй дунда түрүүлжэ гараа. Эхэнэрнүүд 2 километр гаталаа. Энэ зайе эгээл түргөөр Нарнатын 2-доху хургуулиин Маргарита Моисеева гүйжэ гараа.

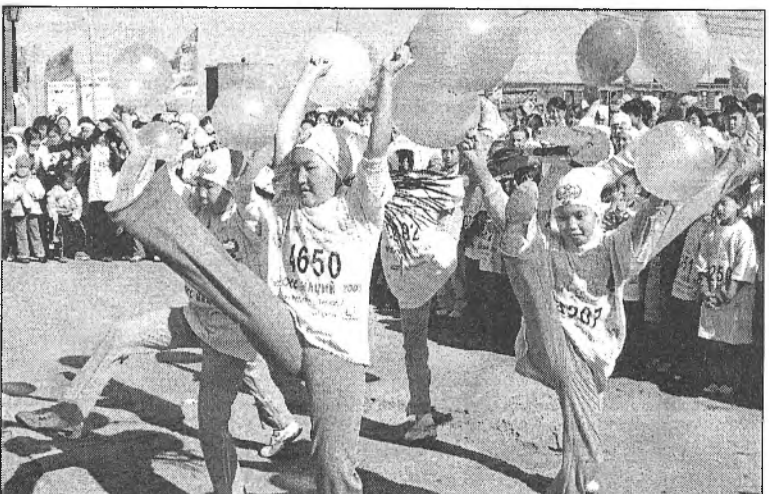
Эгээл ута 6 километр дабажа гараха дуратайшуул үсөөн бэш байгаа. Тэдэнэй тоодо Хяагтын аймагай айлышан Солбон Будожанов оролсоо. 50 гараһан наһатай энэ хүнэй хоёрдоху хуури эзлһэниинь гайхалтай. Харин хүдөө ажахын академиин оюутан Василий Кузьмин түрүүлээ. «Хүндэ байгаа. Нэгэ бага нуладални, намай хүсэжэ гарашаха хүнүүд хойномни гүйлдөө. Хахад харгыгаа нэгэ бага түргэдэнгүйгөөр ябатараа, хоёрдоху дүхэритгөө урагшаа гаража эхилэб. Хүнгэн атлетикээр бээ хоёр жэл соо хориноб. 2007 ондо Кабанскда иимэ мурьсөөндэ хабаадажа, гурбадахи хуури эзлээ хэм», - гээд Василий хөөрэнэ.

«Кросс наций» ганса спортын хайндэр бэшэ, мүн амаралгын хайн шалтагаан байшоо. Гүйлдөөнэй забхарлалнуудые аймагай түрүү артистнууд хааһан байна. Үшөө тийхэдэ хургуулиин үхибүүд бэлиг шадабарияа харуулаа. Татьяна Позднякова ба Баир Баденовтой адли болохо тухайгаа тэдэ мэдүүлээ.

1980 ондо Олимпиин наадада хабаадаһан, спортын габыята мастер Павел Яковлев, Татьяна Поздняковагай хоригшо, Россин габыята тренер Виктор Домнин тус хайндэртэ хабаадаа.

Борис БАЛДАНОВ.

Авторай фото-зурагууд.

Шажан
мүргэл

МАЙДАРИ БУРХАНАЙ
АРАМНАЙ

Майдари бурхан

Байгша оной сентябриин 12-то Сүүгэлэй дасанда Майдари бурханай арамнай болобо. Агын тойрогой арал зон энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэ хабаадаба.

- Сүүгэлэй дасанай хүндэтэ мүргэлшэд энэ 2008 оной хулгана жэлдэ Майдари бурханаа бүтөөжэ, арамнай үргэндөө ехэ баяртай байнабди.

Буряад нютагай эгээ зүүн талада оршодог, нараяа угтажа, үдрөө эхилдэг Сүүгэлэймнай дасан Майдари бурханаа нэргээжэ, анханай шүтөөнөө ингэжэ бодхоогоод байхадань, хожом хойно ходол ханажа байхабди, Сүүгэлэймнай дасан эхи табяа нэн даа, иимэ ехэ жэшээ харуулаа нэн даа гэжэ бидэ мартахагүйбди. Сүүгэлэймнай дасан номоороо, эрдэмээрээ, сэдхэлээрээ, буянаараа баян даа гэжэ булта мэдэржэ байнабди. Би энэ шойрын дуганай добжоон дээрэ зогсожо байхандаа баяртай байнаб.

- Энэ шойрын дуган соо шабинар олон боложо, буямнай дэлгэржэ, гүн ухаанай, цанидай хургуули дэлгэржэ байхань болтогой гэжэ юрөөл табинаб.- гээд хамба лама Дамба Аюшеев хэлэбэ.

Забайкалин хизаарай Правительствын түрүүлэгшын орлогшо, Агын Бурядай округой захиргаанай хүтэлбэрилэгшэ Ж.С.Жигжитжапов элидхэл соогоо ингэжэ тэмдэглэбэ:

- Мүнөөдэр ехэ хэшгтэй, буянтай үдэр боложо байна, шэнээр бүтээгдэнэ Майдари бурханаа арамнайлажа байхадаа, хамба ламхайда, дид хамбанарта, шэрээтэ ламанарта захиргаанай зүгһөө, Агын буряад арал зоной зүгһөө халуун баяр хүргэнэб, хандиб үргэнэн, туһа хүргэнэн арал зондо баярые хүргэнэб. Дид хамба лама Ц.Дондукбаев ингэжэ хэлэбэ:

- Манай Майдари бурханай арамнай үргэжэ, мүнөөдэр Дашанимые хураба гээшэбди. Анханаймнай шүтөөн, Майдари бурхамнай Сүүгэлэй дасандаа һөөргөө бусаад, арамнай үргэбэ гээшэбди. Майдари бурхандаа шүтэжэ, хуралаа хуража, ламанарнай олон боложо байг лэ даа гэжэ юрөөл табинаб.

Буряад Республикын Арадай Хуралай вице-спикер Цыденжаб Батуев, хамба лама Итигэловэй тоонто Оронго нютагай гулваа Жамсо Цыренжапов, Газимуро-Заводской районий гулваа В.В.Кузнецов, Оловянный районий гулваа В.В.Дугарон, Могойтын районий гулваа С.Б.Мажиев, Бооржын районий гулваа А.А.Абдукаримов, Бооржын районий депутадудай Сөвөдэй түрүүлэгшэ В.В.Забелин гэгшэд эндэ суглархан арал зоние энэ дэмбэрэлтэ үдэрөөр амаршалаад, зол жаргал, элүүр энхые, амгалан тайбание хүн бүхэндэ хүсэбэ. Буряад ороной дасангуудай

шэрээтэнэр, нэрлэбэл, Тамчин - Солбон ламхай, Ивалгын - Аюр ламхай, Анаагай - Лэгсэг ламхай, Чисанай - Жаргал ламхай, Түгнын - Алдар ламхай, Бургалтайн - Зоригто ламхай, Дээдэ Онгостойн Согшин дуганай - Баяр ламхай, Алайрай дасанай - Баяр ламхай, Хэрэнэй дасанай - Балдан ламхай, Баргажанай - Цыден ламхай, Бэшүүрэй - Баатар ламхай гэгшэд Сүүгэлэй дасанай шэрээтэ Алдар ламхайе Аюша хадагаар золгожо, хандиб барижа, шэнээр залараад байхан Майдари бурханайнгаа адиста хүртэжэ байхандаа, энэ ехэ дэмбэрэлтэ үйлэ хэрэгтэ хабаадаха талаантай байхандаа баяртай байнабди гээд мэдүүлбэ.

Агын дасанай шэрээтэ Бадма ламхай ингэжэ хэлэбэ: - Хамагай хоморой, хамагай түрүүшын, хамагай гоё найхан Майдари бурхамнай өөрынгөө сүмэдэ залараад байхадань, баярлажа, омогорхожо байнабди. Майдари бурхан манай хүр хүлдэ гээшэ, бурхан шажанаа үргэжэ ябаха манай уялга.

Майдари бурханай сүмын баруун тээ Намнанай багшын субарга бодхоогдонон байна. Хүн зон олоороо Сүүгэлэйнгээ дасан, Намнанай багшын субарга, Майдари бурханай сүмые гороолжо, хүгшэн залуугүй, ород, буряад таһалгаряагүй олон зон хабаадажа байба.

Нэгэ хэды зоние тогтоожо, ханахан бодононоо хубаалдахыень гуйбабди.

Бальжинима Батомункуев (Хара-Шэбэр):

- Бүхы буряадудай шүтэжэ мүргэжэ байхан Сүүгэлэй дасан гээшэ. Миний нагасамни Шангарбын гэгээн. Энэхэн хоёр дабхар гэрынэ байна. Эсэгэмни заадаг, хэлэдэг нэн. Уярна даа. Бүхы дэлхэйн зон амгалан тайбан байг лэ даа гэжэ мүргэжэ ябанаб.

Цындыма Батоева (Ага тосхон):

- Нангин шүтөөн Майдари бурхандаа мүргэжэ байхадаа баяртай байнаб. Буянтай сагта түрөө байнаб гэжэ хананаб.

Сэндэма Бабуева (Ага тосхон):

- Майдари бурхандаа мүргэжэ байхадаа, сэдхэлни баяраар халин байна. Эхэ зургаан зүйл хамаг амитанай түдөө, амар амгалан ажабайдалай түдөө мүргэжэ ябанаб даа.

Хандажаб абгай - Эхэ-Герой (Амидхааша хуурин):

- Ямар найхан саг болоо гээшэб гэжэ баярланаб. Майдари бурханаа нэргээжэ шадаха буряад хүбүүд байна ха юм даа. Үндэһээ алдаагүй, элинсэгэйнгээ хэрэг үргэлжэлүүлхэ хүбүүд бии юм ха гэжэ омогорхоноб.

Сэсэг Цырендоржиева (Хэжэнгын Үлзыгэ нютагай, Адуун - Шулуун нютаг хадмада гарахан):

- Ямар дэмбэрэлтэй гоё үдэр гээшэб. Майдари бурханайнгаа адиста хүртэжэ байхадаа, сэдхэлни тэниглэн, арюун болоно.

Болодой Боро (Сагаан Шулуутай):

- Хүнэй наһан соо нэгэ дахин дайралдаха иимэ найхан дэмбэрэлтэй үдэр - мүнөөдэр. Сэдхэлни баяртай, гороолжо хүхюүтэй ябанаб даа.

Балданова Нина (Ага-Хангил):

- Ерээдүй сагай Майдари бурхан бүхы дэлхэйн арал зоние хамгаалжа, харалсажа байна гэжэ этигэнэб.

Бадма Батодалаев (Ушарбай):

Шүндэ хубитаея оруулаа нэмди гэжэ сэдхэл соогоо баярлажа ябадабди. Буряад орон нютагтамнай бурханай шажан дэлгэржэ байхандань Майдари бурхандаа мүргэжэ, адиста хүртэжэ байхадаа, тон баяртай ябанаб.

Дабаев Ринчин (Улаан-Үдэ):

- Майдари бурхание шэнэлэн хэльбэлгэдэ хабаадалсаа нэмби. Түбэд хэлэн дээрэ хэблэгдэнэн ном архивта байгаа, тэрэ ном соо Сүүгэлэй дасан яагаад баригдаһан гээшэб, хэд дархашуул хүдэлөөб, анхан Майдари бурхание бүтээхэдэ, шүн яагаад хэгдэ нэн бэ гэжэ бэшээтэй байгаа. Балбар ламхайе Москвааа залажа, энэ номые оршуулхыень гуйһан байна. Балбар ламхай дархашуулда, ламанарта, хубарагуудта энэ ном соо бэшээтэй заабаринуудые хөөржэ үгөө нэн. Шэтын ород Фёдор Путинцев Майдари бурханай шэрээнь нэгшые хадаагүйгөөр хоноожо дархалаа. Ехэл бэрхэ уран дархан байна. Харин Майдари бурханай бүтээл дээрэ Баир Дармаев ажаллаа. Тэрээн тухай «Дүхэригт» уншаһан байхат.

Евгения Жалсанова (Могойто хуурин):

- Могойтын поселогой ветеранууд мүнгэ суглуулаа нэмди. Суглуулһан мүнгөөрөө эдихэ юумэ абаа нэмди. Хүн зон булта туһалаа даа, энэ столово соо хүгшэд, хүүгэдые эдээлүүлжэ, ундалуулжа байнабди.

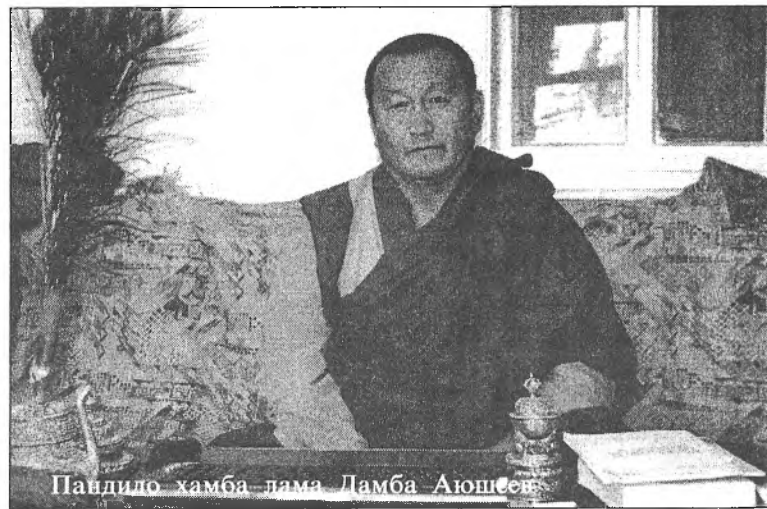
Энэ ехын юумэндэ хабаадажа, хамбалсажа байхандаа баяртай байнабди. Тойроод байхан Ононой урда бэсын арал зон ород, буряад илгаагүй булта - олон зоной үргэмжөөр мяха, шүлэ, һү, тоһо, үрмэ зөөхэй, саахар боохор, хомпээд, пряник, печени зон оруулжа байгаа. Энэ хоёр үдэр бүхы зоние ундалуулжа, сайлуулжа байнабди.

Цыренов Дэнзэн Цыренович, Будаева Ольга Лубсановна (Сагаан-Шулуутай нютагай, мүнөө Нур-Селенидэ ажаһуудаг):

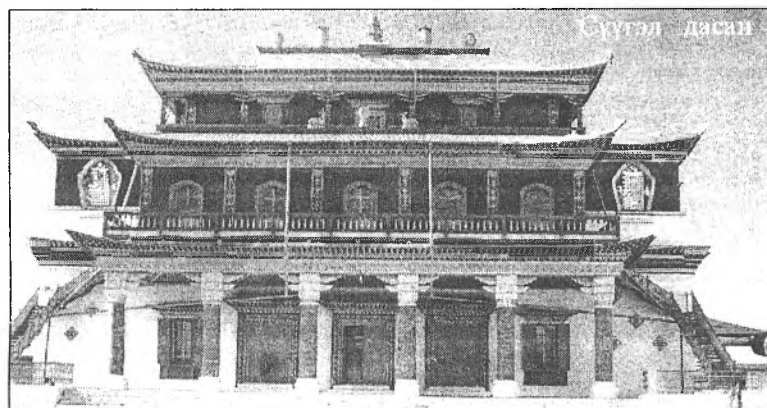
- Манай абга Цыремпилэй Содном Сүүгэлэй дасанай лама байхан. Гушаад ондо

табан ламанар хазаар морёор хилэ гаража ошоһон юм. Гэдэнэй нэгэниинь Дабаасамбуу ламхай США-гай Нью-Джерси хотодо хальмаг дасанай шэрээтэ байһан юм.

Сүүгэлэй дасанай хандархада, уншалгань Шэнэхээн дасанда даалгагдаһан, энэ

Пандило хамба лама Ламба Аюшеев

Сүүгэл дасан

Шэрээтэ Алдар лама, Балбар лама

хэдэн жэл соо уншалгань таһалдуулагдангүй уншагдажа байгаа гэжэ Содном абгамнай хэлэдэг нэн. Өөрөө Сүүгэлэй дасанда хурал хуралсадаг нэн.

Энэ Арьяа Баала бурхан Сүүгэлэй дасанай нэргэхэдэ, гол бурханиень болохо гээд Ниндагсан гэгээн хэлэнэн, Содном ламбагай Лавранда гурба нара даяанда һуужа, маани уншажа Арьяа Баала бурханаа үбэртэлжэ, хилэ гаргажа асарһан юм, бидэ тэрэ бурхание Сүүгэлэй дасанда залаа нэмди. Мүнөө тэрэ бурхан Сүүгэлэй дасанай гол бурханиень байна, бидэ сэдхэлээ ханатараа мүргөөбди даа. Содном абга наарамба ламхай байһан.

Сентябриин 13-да һайндэр үргэлжэлжэ, эрын гурбан

наадан болобо.

Пур харбалгада 78 хүн хабаадажа, дүрбэн хүн финалда гараба. Дмитрий Дансаранов (Ага-Хангил), Гонгор Тучинов (Амидхааша), Хандама Юмова (Хойто-Ага), Насан Намсараев (Урда-Ага). Насан Намсараев мэргэнээр харбажа, машина шагналда хүртэбэ. Урда-Ага нютагай Рыгдылов Цыбендоржо ахай гоёор бара татаба. Аргалин морин урдалжа, абсолютна чемпион боложо, Артур Дабажапов машина шагнал абаба.

Барилдаашад соо суута Цыбик Максаров (Урда-Ага) нюргаа шоройдуулхагүй бүхэ байһанаа гэршэлжэ, машина шагналда хүртэбэ.

Намжилма БАЛЬЖИНИМАЕВА.

XVII ЖАРАНАЙ ШАРА ШОРОЙ ХУЛГАНА ЖЭЛ

**НАМАРАЙ ДУНДА САГААГШАН ТАХЯА,
 НАМАРАЙ ПҮҮЛШЫН ХАРА НОХОЙ ПАРАНУУД**

Буряад литэ	30	1	2	3	4	5	6
Европын литэ	29	30	1	2	3	4	5
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс Вторник	Лалда Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	баасан Солдон пятница	бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	хара Бишэн	харагшан Тахья	хүхэ Нохой	хүхэгшэн Гахай	улаан Хулгана	улаагшан Үхэр	шара Бар
Мэнгэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара
Һуудал	уһан	уула	модон	хии	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то сентябриин 29 (хуушанай 30).
 Хара Бишэн, 2 хара мэнгэтэй, уһанда һуудалтай үдэр.
 Бурханда мүргэхэ, лусуууд ба тэнгэри тахиха, хэшэг даллага абаха, эм найруулха, гэр байшан бариха, сан табиha, дайсание номгодохо, муу үйлэ дараха хэрэгүүдтэ һайн. Холын замда гарабал, дээрмэтэй ушарха, бэри буулгаха, мал худалдаха, аралжаа наймаа хэхэ мэтын зүйлнүүдтэ муу.
 Хүнэй үһэ абаа һаа, хүнэйһэн төөрижэ, зайлаха.
 Гарагай 3-да сентябриин 30 (шэнын 1).
 Харагшан Тахья, 1 сагаан мэнгын, уулада һуудалтай үдэр.
 Бурхан шажанда шүтэхэ, шэнэ дарга нөһние табиha, захиралтын тушаалта ажалда, худалдаа хэхэ зүйлнүүдтэ һайн. Зүгөөр эм найруулха, замда гараха, бэри буулгаха, һаһа барагшые хүдөө табиha хэрэгүүдые хориглоно.
 Хүнэй үһэ абабал, эрлигтэй ушарха.
 Гарагай 4-дэ октябриин 1 (шэнын 2).
 Хүхэ Нохой, 9 улаан мэнгэтэй, модондо һуудалтай үдэр.
 Бурхан, сахюуса тахиха, бэшэг зурхай зураха, дасан дуганай тахил заһаха, арамнай хэхэ, хубин ажал эрхилхэ, ураг садан болохо, хуули сааза гаргаха, хүниие аргада оруулха, хүрэнгэ табиha, хубсаһа осхо, гэр бариха гэхэ мэтэдэ һайн. Гэбшэе газашань юумэ үгэхэ, замда гараха хэрэгүүдтэ муу.
 Хүнэй үһэ абаа һаа, арсалдаа хэрүүл болохо.
 Гарагай 5-да октябриин 2 (шэнын 3).
 Хүхэгшэн Гахай, 8 сагаан мэнгэтэй, хиидэ һуудалтай үдэр.
 Бальжиниматай (үлзы хутагтай),

Дашиниматай тон һайн үдэр юм. Бурханда мүргэхэ, сан табиha, амгалан байдалай оршохын түлөө ном уншаха, ном хэблэхэ, санаар олгохо, эм найруулха, модо тариха, хүрэнгэ эһэхэ, бэри буулгаха, түрэхэ, замда ябаха, буянай үйлэ бүхэндэ һайн гэжэ үзэдэг байна. Зүгөөр худаг малтахыс сээрлэхэ гэнэ.
 Хүнэй үһэ абаа һаа, зөөрсэр, адууһа малаар баяжаха.
 Гарагай 6-да октябриин 3 (шэнын 4).
 Улаан Хулгана, 7 улаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр.
 Бурхан шажанда зальбарха, лама болохо, эм найруулха, эрдэм номдо

һураха, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, хурим түрэ хэхэ, бэри буулгаха хэрэгүүдтэ үлзыгтэй һайн. Һаһа барагшын хойшонхи ябадалда һайн. Хубсаһа нэхэхэ, нүүдэл хэхэ, худалдаа наймаа эрхилхэ хэрэгүүдтэ муу.
 Хүнэй үһэ абабал, бэс махабал, мэдэрэлэй эрхэтэн түгэлдэр хүсэтэй болохо.
 Гарагай 7-до октябриин 4 (шэнын 5).
 Улаагшан Үхэр, 6 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр.
 Наһанай буян бүтэхэ, эд зөөри, адууһа мал абаха, худаг малтаха, модо һуулгаха, хото байшан бариха, замда ябаха, дайсание дараха үйлэнүүдтэ һайн. Гэбшэе бэри

буулгажа, хүрыгэ оруулжа болохогүй.
 Хүнэй үһэ абаа һаа, эд зөөри, үхэр мал үдэхэ.
 Гарагай 1-дэ октябриин 5 (шэнын 6).
 Шара Бар, 5 шара мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр.
 Бурханда мүргэхэ, бисалгал хэхэ, тушаал хэргэмдэ орохо, хурим түрэ бүтэхэ, худалдаа наймаа хэхэ гэхэ мэтэнүүдтэ үлзыгтэй һайн. Зүгөөр шэнэ гэр бариха, хүн болон мал ханаха, төөнэхэ, шэнэ дэгл эсэхэ, эд зөөри, мал газашань үгэхэ, эм залаха үйлэ хэрэгүүдтэ муу.
 Хүнэй үһэ абаа һаа, ноур шарай һайжарха.

РАСПИСАНИЕ ХУРАЛОВ УЛАН-УДЭНСКОГО ДУЙНХОР ДАЦАНА ХАМБЫН ХҮРЭ

сентябрь
 30вт. 9.00-11.30 Лхамо
 Ежедневно 9.00-11.00
 Сахюусан хурал
 каждую
 субботу 9.00-11.30
 Баян Намсарай.

Октябрь
 1ср 9.00-12.00 Лхарзай
 9чт. 9.00-11.30 Дамжан
 Дорлег
 15ср. 9.00-11.30 Табан
 Хан
 24пт. 9.00-10.30
 Замбала
 29ср. 9.00-11.30 Лхамо
 30чт. 9.00-12.00
 Лхарзай
 Ежедневно 9.00-11.00
 Сахюусан хурал
 Каждую
 субботу 9.00-11.30
 Баян Намсарай

УЛААН-ҮДЭ

Сэлэнгэ, Үдын уулзуур дээрэ Сэлмэг нарагай сэнхир хотом, Хүбүү, басагадаа угтан байнаш Хүндын дээжэ сэнхир худагаар.

Угайм тоонто Улаан-Үдэм Урин налгай эжым мэтэш, Сэдьхэл соошни сээсг болоод, Жэгтэй гоёор жэргэн байһайб.

Эдир наһам, эхин дурам Эльгэн дээрэш эршэн дэгдээл, Үри хүүгэд, аша гушам Үйлсэдэшни сэнгэн жаргаал.

Лазарь ЧИМИТОВ

Угайм тоонто Улаан-Үдэм Урин налгай эжым мэтэш, Сэдьхэл соошни сээсг болоод, Жэгтэй гоёор жэргэн байһайб.

Буурал аба Буряад оронойм Буян хэшэг, баяр солонь Түүхын алас түүрэн дуудаад, Түхэлдэшни түрэн бодоол.

Угайм тоонто Улаан-Үдэм Урин налгай эжым мэтэш, Сэдьхэл соошни сээсг болоод, Жэгтэй гоёор жэргэн байһайб. *Сентябрь һара. 2008 он.*

А.Д.Бадаевай 80 жэлэй ойдо

ОДО ЗАЯНТНАЙ ОШОТОН ХОДОДОО БАЙГ ЛЭ!

Захатануудые бүтээжэ байһан Залуушуул харагдахагүйнэ харамтайл даа. Алексей ахатан аяар 80 жэлэй саана Артелингэ орбогорхон гэр соо Шойдон Доржын Бадмында, Ханда гэжэ эжыһэ Түрэхэн гараһан намтартай. Монсогор улаан шарайтай Мондогоноод лэ Бадма ахай Шанга шүрбэхэн гараараа Шарга тэргэ дархалха даа.

Эжынь тиихэдэ колхоздоо Эдэбхи эхэтэй ябаал даа. Алексей ахатанай тэрэ үедэ Айдар гүлмэрхэн наһандаа Үдын байшан харгылжа, Урдахи байдалаа зонхилхо гээ. Амаралтынгаа үдэртэ ахатамнай Артельдээ хүрэжэ ерэхэ даа, Багашуул, маанадаа, дахуулаад, Баян Үндэртөө гараха даа. Зураг дүрысмнай буулгажа, Зугаа наада зонхилохо даа.

18 наһандаа аяар Номгон далай дээрэ Алба хэхэеэ ябашоо һэн. Сэнхир экрандашые хүдэлөө, Сэтгүүлнүүдыешые толилуулаа. Баранһаа сэнгтэйнь гэхэдэ - Барлуулһан олон номуудынь! Газар дээрэ түрөө хадаа Гамнуулха, хайрлуулха Ганса нэгэшые олодошоо: Сэбэрхэн, сэнгүүхэн, сэсэнхэн, Уринхан, зохидхон, ухаансархан,

Хүндэмүүшэ, хүдэлмэришэ, хүхюухэн, Аляхан, зулгыхан, аашатайхан Абгайхан тэндэ бии болоод, Ажалыень ехээр дэбжэлсээ. Очирвнагай оролдолгыс, Орхижо гараха эрхэгүйбди, Ан-бун нуухадажа, Ажалаараа жаргал асарбалта, Аба эжыгээ хүндэлхэдэжэ, Ашыень харюулжа шадабалта. Одо заяантнай саашадашые Ошотон хододоо һалбараг лэ! **Л.НАМЖИЛОН,** Буряад Республикын эрдэм гэгээрэлэй габьяата хүдэлмэрилэгшэ, хэлэ бэшэгтэй эрдэмэй кандидат.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральна директор - ахамад редактор А.Л.АНГАРХАЕВ. Редакторай түлөө Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА.</p> <p>РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЬЖИРОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорай 1-дхи орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (редактор), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландариншвилиин үйлсэ, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unsp@mail.ru</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 6 хууданан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэһөг - 30080. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэнэн ОАО-добэлэндианопозитивүүдһээ газетг 7000 хэһэгээр хэблэгдээ. Директорайнь телефон: 21-40-45.</p> <p>Б-0165-дахи номертойгоор бүрихэлдэ абтанхай.</p>
---	---	--	---

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорай-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), гсн. директорай 1-дхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутандай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэрин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламьн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрнуудэй бэшэгыс хазагайруулһан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакциин һанамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.

